

TELEMARKS FORSKING

NOTODDEN

**Åse Vigdis Festervoll
Sigrid Straand**

MELLOM UTØVER OG PUBLIKUM

Rapport 09/2003
Telemarksforskning-Notodden

<i>Prosjektnavn:</i>	Mellom utøver og publikum
<i>Rapportnummer:</i>	09/2003
<i>ISBN:</i>	82-7463-104-8
<i>Oppdragsgiver:</i>	Europas Blues Senter
<i>Kontaktperson:</i>	Biblioteksjef Ragnhild Kraugerud
<i>Dato:</i>	30.06.03
<i>Prosjektleder:</i>	Forsker Åse Vigdis Festervoll
<i>Medarbeidere:</i>	Forsker Sigrid Straand
<i>Prosjektansvarlig:</i>	Direktør Odd E. Johansen
<p>TELEMARKSFORSKING-NOTODDEN Senter for pedagogisk forskning og utviklingsarbeid Lærerskoleveien 35, 3679 Notodden</p> <p>Telefon: 35 02 66 99 Faks: 35 02 66 98 E-post: tfn@hit.no Web: www.tfn.no</p> <p>Tiltaksnr.: 966 009 012</p>	

FORORD

Norge har de siste årene sett et økende antall festivaler, kulturdager, historiske spel, konserter, mønstringer og lignende. De aller fleste av disse arrangementene gjennomføres av frivillige og med stor grad av dugnadsinnsats. Det er likevel slik at svært mange av arrangementene har et profesjonelt preg gjennom at det hentes profesjonelle kunstnere og kulturarbeidere fra både inn- og utland. Noen få arrangement har egne ansatte. Det kan være vanskelig å se skillene mellom profesjonelle aktører, amatører og frivillige, og både utøvere og publikum stiller i dag de samme krav til denne type arrangement som de stiller til profesjonelle aktører og tilbud for øvrig. Mens profesjonelle aktører ofte har både utdanning og erfaring, har tilretteleggerne nesten alltid bare erfaring. Det finnes få utdanningstilbud tilrettelagt for arrangementsledere, konsert- og festivalteknikere, logistikkansvarlige og andre tilretteleggere. Denne type kompetanse har imidlertid relevans for et bredt spekter av aktører innenfor både musikk, teater og dans. Vårt fokus har likevel vært snevrere enn dette og går i hovedsak mot utfordringene innenfor musikklivet, og kanskje spesielt knyttet til rytmisk musikk. Med rytmisk musikk menes i denne sammenheng jazz, rock, blues, viser, folkemusikk og beslektede musikkformer.

Utredningens hovedfokus er behovet for formell utdanning på høgskole- og universitetsnivå innenfor det vi med et samlebegrep kan kalle tilretteleggerkompetanse. Utredningen omfatter likevel også noen vurderinger av hele utdanningsfeltet. Dette fordi opplæringen på høyere nivå bygger på flere års opplæring i kulturskoler, videregående skoler, folkehøgskoler og fritidsmusikklivet. Det er også slik at utdanningen ved høgskoler og universitet kvalifiserer for stillinger innen alle disse strukturene.

Selv om hovedfokuset i utredningen er rettet mot administrasjon og tilrettelegging for formidling av levende musikk, har vi også valgt å ta med noe om musikkopplæring mer generelt. Dette fordi aktørene innenfor den rytmiske musikken ofte er både musikere, administratorer og formidlere og derfor må ha et bredt kunnskaps-tilfang for sin virksomhet.

Utredningen har et overordnet fokus og gjør ikke krav på å være heldekkende verken for faktiske opplæringsbehov eller for eksisterende tilbud. Vi mener likevel at utredningen gir et godt bilde av sentrale utfordringer innenfor det vi med et samlebegrep kan kalle eventmanagement. Denne betegnelsen brukes i dag i internasjonal sammenheng og handler om å legge til rette for og lede arrangement, enten dette er innenfor kulturområdet eller andre næringsområder. Vårt fokus er tilrettelegging og ledelse av arrangement knyttet til konserter, festivaler og andre hendelser innenfor musikklivet generelt og den rytmiske musikken spesielt.

Arbeidet med utredningen har vært vanskelig i den forstand at det finnes lite aktuell litteratur, få harde tall og fakta, og til en viss grad også manglende nettverk og kommunikasjon mellom sentrale aktører innenfor offentlig, frivillig og privat sektor. Utredningen avdekker derfor også et behov for videre arbeid med innhenting og systematisering av kunnskap.

INNHold

SAMMENDRAG	6
ABSTRACT.....	8
1. MUSIKKLIVET I NORGE – ET BAKTEPPE	10
1.1 NORSK KULTURPOLITIKK.....	10
1.2 MUSIKKFORMIDLING	10
1.2.1 Arrangører.....	12
1.2.2 Mange aktører og stort mangfold.....	12
1.2.3 Egnede lokaler.....	13
1.2.4 Økonomi.....	13
2. GJENNOMGANG AV SENTRALE DOKUMENTER	14
2.1 FRA VUGGE TIL PODIUM.....	14
2.2 POPULÆRMUSIKKEN I KULTURPOLITIKKEN	15
2.2.1 Rapportens fokus og innhold	15
2.2.2 Høringsuttalelser	17
2.3 MUSIKKLIV OG MUSIKKPOLITIKK.....	18
2.3.1 Rapportens fokus og innhold	18
2.3.2 Høringsuttalelser	19
2.4 BEHIND THE MUSIC	20
2.5 FRA KJELLER TIL FESTIVAL	22
2.6 ANDRE RELEVANTE UTREDNINGER	23
3. UTDANNINGSBEHOV	25
3.1 OPPLÆRINGSBEHOV – MUSIKERE.....	26
3.2 OPPLÆRINGSBEHOV – TILRETTELEGGERE.....	27
3.2.1 Konsert og festivalarrangører	28
3.2.2 Managere.....	29
3.2.3 Teknikere.....	29
3.3 SENTRALE OPPLÆRINGSARENAER.....	30
3.3.1 Offentlige og private arenaer	30
3.3.2 Frivillige arenaer.....	32
3.3.3 Andre opplæringsarenaer.....	33
3.4 UDEKKEDE BEHOV	34
4. EKSISTERENDE UTDANNINGSTILBUD PÅ UNIVERSITETS- OG HØGSKOLENIVÅ I NORGE OG NORDEN	36

4.1 DEN NORSKE KVALITETSREFORMEN	36
4.2 NORSKE STUDIETILBUD	38
4.2.1 Høgskolen i Agder	38
4.2.2 Høgskolen i Bergen.....	38
4.2.3 Høgskolen i Gjøvik	39
4.2.4 Høgskolen i Lillehammer.....	39
4.2.5 Høgskolen i Stavanger.....	40
4.2.6 Høgskolen i Sør-Trøndelag.....	41
4.2.7 Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.....	41
4.2.8 Høgskolen i Telemark.....	41
4.2.9 Andre høyskoler.....	43
4.3 RELEVANTE UTDANNINGSTILBUD PÅ NORDISK NIVÅ.....	43
4.3.1 Nordplus	44
4.3.2 Sverige	44
4.3.3 Danmark	46
4.3.4 Finland.....	48
5. ANBEFALING.....	50
5.1 GENERELT OM MULIGHETER OG BEHOV	50
5.2 KRAFTSENTRUM NOTODDEN	51
5.3 MULIGE LØSNINGER.....	51
5.3.1 Start med enkle moduler	51
5.3.2 Utnytt eksisterende kompetanse.....	52
5.3.3 Framtidsperspektiv	52
5.4 KONKLUSJON	53
6. REFERANSER	54

SAMMENDRAG

Foreliggende rapport er skrevet på oppdrag fra Europas Blues Senter (EBS) på Notodden. EBS ønsket en systematisk gjennomgang og kartlegging av tilbud og behov knyttet til formell utdanning innenfor:

- Lederutvikling for arrangementsprodusenter
- Musikkmanagement
- Musikkingeniører

Rapporten er skrevet med bakgrunn i tilgjengelige dokumenter og rapporter om emnet, kontakt med sentrale miljøer og enkeltpersoner og eksisterende studietilbud på nordisk og nasjonalt nivå.

Temaområdene over har relevans for et bredt spekter av aktører innenfor både musikk, teater og dans. Vårt fokus har likevel vært snevrere enn dette og går i hovedsak mot utfordringene innenfor musikklivet, og kanskje spesielt knyttet til rytmisk musikk. Med rytmisk musikk menes i denne sammenheng jazz, rock, blues, viser, folkemusikk og beslektede musikkformer.

Hovedfokus for utredningen er behovet for formell utdanning på høgskole- og universitetsnivå innenfor de nevnte temaområdene.

Kapittel 1 gir et generelt overblikk over norsk kulturpolitikk på musikkområdet og fokuserer spesielt på utfordringer knyttet til arrangører, egnede lokaler, økonomi og utfordringer knyttet til mangfold og manglende samordning. Norsk kulturpolitikk har i mange år hatt fokus på formidling, men dette har i hovedsak kommet produksjons- og distribusjonsleddene til gode. Det er lite fokus på arrangører og tilretteleggere, noe som har bidratt til et økende skille i profesjonalitet mellom produsenter og distributører på den ene siden og arrangører og tilretteleggere på den andre.

Kapittel 2 gir et innblikk i hva sentrale dokumenter sier om aktørene i feltet og behovet for opplæring. Det er i dokumentene generell enighet om behovet for å etablere utdanningstilbud for konsert- og festivalarrangører, managere, teknikere og andre som jobber med tilrettelegging av gode musikkopplevelser for publikum.

Kapittel 3 fokuserer på utdanningsbehovene og gir et overordnet bilde av dagens opplæring og opplæringsarenaer. De behovene miljøene selv rapporterer samsvarer godt med de behovene dokumentene i kapittel 2 avdekker. Det synes å være et behov for utvikling av nye tilbud innenfor det en med en samlebetegnelse kan kalle "eventmanagement". Selv om mange etterlyser opplæring innenfor musikkmanagement og tekniske fagområder, synes det ikke å være grunnlag for å etablere nye studietilbud på dette området. Det er i denne sammenheng mer rimelig å tilpasse eksisterende tilbud i Norge og utnytte tilbudene i Norden for øvrig.

Kapittel 4 er en gjennomgang av eksisterende studietilbud. I tillegg til å gi en kortfattet presentasjon av eksisterende tilbud i Norge og Norden, gir kapitlet også en innføring i de mulighetene som ligger i overgangen til nye rammer og grader knyttet til bachelor og master. Gjennomgangen viser at det i dag finnes få tilbud målrettet mot tilretteleggerne i musikklivet.

Kapittel 5 oppsummerer og sammenfatter de øvrige kapitlene og anbefaler følgende for det videre arbeidet:

- Det anbefales at EBS tar kontakt med Høgskolen i Telemark og Høgskolen i Buskerud, Avdeling for ingeniørutdanning, Kongsberg, med tanke på å inngå et utdannings samarbeid der høgskolemiljøene knyttes sammen med konsert- og festivalarrangører i begge fylkene og med miljøer som driver næringsutvikling i området.
- Det anbefales at det med basis i dette nettverket utvikles modulbaserte tilbud innenfor temaområder for konsert- og festivalarrangører, og at en starter med generelle temaområder som økonomi, ledelse, markedsføring, juss og lignende.
- Modulene tilrettelegges slik at både fulltidsstudenter og deltidsstudenter kan delta, gjennom at deler av undervisningen foregår via Internett.
- Modulene må utvikles slik at det sikrer god kontakt mellom teori og praksis og bør være åpne for alle interesserte.
- Sentrale ressurspersoner i praksisfeltet må kvalifiseres som lærere, instruktører og veiledere.

ABSTRACT

The present report is written on assignment from the European Blues Centre (EBC) at Notodden. EBC wanted a systematic evaluation and mapping of offers and needs for formal education within:

- Managerial development for show producers
- Musical management
- Musical engineering

The report is written on the basis of accessible documents and reports concerning the subject, contact with key professional bodies and individuals, and existing educational programs both on Nordic and national levels.

The thematic areas are of relevance to a wide spectrum of actors in music and theatre as well as dancing. Nevertheless our focus has been narrower than this, and is mainly directed towards challenges in musical life and perhaps especially those tied to rhythmic music. Rhythmic music may in this context be defined as jazz, rock, blues, folkmusic, ballads and related musical areas.

The principal centre of attention of the report is the need for formal education at college and university levels in the areas mentioned.

Chapter 1 provides a general overview of Norwegian cultural politics in the musical field and in particular challenges connected with organizers, suitable (public) venues, economy and challenges tied to diversity and lack of coordination. Norwegian cultural politics has for many years focused on mediation, but this has mainly benefited the productive and distributive links. Little attention is granted to organizers and coordinators, something that adds to the increasing divergence in professionalism between producers and distributors on one side and organizers and coordinators on the other.

Chapter 2 offers an insight in what principal documents say about the actors in the musical field and the need for training. In the documents there is general agreement concerning the need for establishing/creating an educational program for the organizers of concerts and festivals, managers, technicians and others involved in coordination of good quality musical experiences for the public.

Chapter 3 focuses on the educational needs and gives an overview of today's training and educational areas. The needs expressed from the communities themselves correspond in a good way to those exposed in chapter 2. There is seemingly a need for the development of new educational programs within event management. Although there are many calls for training within musical management and technical areas, there does not appear to be a basis for the establishment of new educational programs in this area. It will in this connection be more appropriate to mutually adjust the existing offers in Norway, and further on to make the most of the existing offers in the other Nordic countries.

Chapter 4 gives an overview of existing educational training. In addition to a brief presentation of existing educational programs in Norway and the other Nordic countries, the chapter also provides a presentation of the possibilities inherent in the new frameworks and degrees tied to the conversion of the existing Norwegian

system into bachelor and master degrees. This presentation shows that there are today few offers aimed at the coordinators within musical life.

Chapter 5 summarizes and unites the previous chapters and recommends the following guidelines for further work in this area:

- We recommend that EBC establishes contact with Telemark University College and Buskerud University College, Department of Engineering, Kongsberg, in order to look at the possibilities for educational cooperation, connecting the college environments with organizers of festivals and concerts in both counties and with environments involved in the development of economic life, trade and industry in the regions.
- We further recommend the development of module based programs within different thematically relevant areas for organizers of festivals and concerts with basis in the previously mentioned network, and the inclusion of general themes like economy, management, marketing, law and the like in the beginning of the programs.
- The modules should be adjusted so that both full- and part time students are enabled to participate, made possible by carrying out part of the teaching via the Internet.
- The modules should be developed in a way that assures a good balance and an appropriate relationship between the theoretical and practical fields, and should be open for everybody interested.
- Key professional individuals in the practical field should be given the qualifications required for teaching, instructing and counselling.

1. MUSIKKLIVET I NORGE – ET BAKTEPPE

1.1 NORSK KULTURPOLITIKK

Norsk kulturliv har gjennomgått en rivende utvikling de siste 20-30 årene. Konsekvensene av politiske vedtak om desentralisering og demokratisering fra midt på 1970-tallet synes i dag godt i kommuner og fylkeskommuner over hele landet. Fra en sentralstyrt kulturpolitikk på 60 og 70-tallet er kulturpolitikken i dag påvirket av aktører på alle nivå. Også kulturlivets ulike interesseorganisasjoner, både for amatører og profesjonelle, er i dag viktige aktører i norsk kulturliv. Der offentlige, frivillige og private aktører tidligere opererte hver for seg, ser vi i dag like gjerne tette nettverk og samarbeid. Et eksempel på slikt samarbeid er Rikskonsertene og deres arrangørnettverk. Denne type samarbeid og nettverk vektlegges også i førende dokumenter som for eksempel St.meld. nr. 38 (2002 – 2003) ”Den kulturelle skulesekken”.

I tråd med den generelle utviklingen på kulturområdet har også musikklivet gjennomgått store forandringer. Utbygging av musikk- og kulturskoler i alle kommuner, tilbud om musikkutdanning på videregående skoles nivå, etablering av nye interesse- og samarbeidsorganisasjoner, oppblomstring av et bredt spekter av konsertarrangører og festivaler m.m. har vært med på å gjøre norsk musikkliv kvalitativt bedre og innholdsmessig bredere.

Musikklivets hovedfokus har vært, og er fremdeles, den utøvende delen av musikklivet. Men et aktivt musikkliv er ikke bare avhengig av musikkaktivitet, utøving og opplæring i å mestre instrumenter, men også av et interessert og aktivt publikum. Mellom utøver og publikum finner vi noen av musikklivets viktigste aktører. Noen av de viktigste aktørene er knyttet til konsert- og festivalarrangører med et bredt spekter av aktiviteter og fagkunnskap. Det vi med et samlebegrep kaller arrangører omfatter et bredt spekter av fagkunnskap knyttet til administrasjon, ledelse, markedsføring, teknisk tilrettelegging og mye mer.

Det er spesielt de siste årene vi har sett en bred oppblomstring av enkeltstående kulturarrangementer og festivaler. Men formidling av kunst og kultur har stått sentralt i offentlig kunst- og kulturpolitikk i hele etterkrigstiden. Det har vært et sentralt mål at offentlige kulturmidler skal komme flest mulig tilgode, uavhengig av alder, bosted, økonomi, funksjonsdyktighet m.m. Musikkformidlingen i offentlig regi har hatt en overvekt av klassisk musikk, men de siste årene er tilbudet utvidet, og omfatter i dag et bredt spekter av sjangrer og uttrykksformer. De viktigste offentlige musikkformidlerne er Rikskonsertene og fylkeskommunene. I tillegg til Rikskonsertene og fylkeskommunenes engasjement, har også interesseorganisasjonene innen jazz, rock, folkemusikk o.a. engasjert seg både i formidling av konserttilbud, og i tilrettelegging av mottakerapparat i form av scener og arrangører. Disse organisasjonene står i dag for et bredt og sammensatt tilbud av konserter og festivaler i hele landet.

1.2 MUSIKKFORMIDLING

Konserter og festivaler har utviklet seg både mht. kvalitet og bredde de siste årene. Hele landet får i dag gode tilbud om konserter med profesjonelle utøvere innenfor mange sjangrer. Dette er både enkeltstående konserter og konserter som inngår i et større festivalprogram. Det er etablert ulike nettverk knyttet til både

formidling av gode tilbud ut til lokale arrangører, samarbeid mellom ulike arrangører om turnelegging for felles artister og etablering av scener og felles standard for utstyr og kompetanse. Det ligger i dag informasjon på Internett om ca. 200 større musikkfestivaler. I tillegg kommer festivaler knyttet til teater, dans, historiske spel og bredere kulturarrangement. Ser vi på konserttilbudet, er det ikke urimelig å regne med en konsert i hver kommune hver dag, noe som gir over 150 000 konserter på årsbasis. Med et gjennomsnittlig beskjedent besøkstall på 50 gir dette et publikumstall på 7 500 000.

Det offentliges fokus på musikkformidling har i hovedsak vært konsentrert mot produksjon og distribusjon. Mottakerleddet i betydningen lokale arrangører har ikke vært gjenstand for tilsvarende oppmerksomhet og satsing, men vellykket musikkformidling er avhengig av både gode produksjoner, godt distribusjonsapparat og godt mottakerapparat. De store institusjonene knyttet til etablerte orkestre, ensembler, festivaler og konserthus har lenge hatt fokus på kvalitet i alle ledd og ressurser til å sikre denne kvaliteten. Nye festivaler og konsertuttrykk er imidlertid i stor grad avhengig av lokale ildsjeler og interessegrupper. Dette gjelder spesielt innenfor den rytmiske musikken, men også nye festivaler innenfor den klassiske musikken sliter i dag med tilsvarende problemstillinger.

Musikkformidlerne er mange og uensartet; fra Rikskonsertenes nettverk for skolekonserter og kveldskonserter, via Musikkens Venners Landsforbund, Norges-Nettet og de store festivalene, til lokale frittstående arrangører. Noen steder er kommunen og andre offentlige instanser sterkt involvert med ulike former for støtte og tilrettelegging. Andre steder er det frivillige som ut fra idealisme og personlige interesser som har totalansvar for arrangementene. De siste årene har også hoteller og konferansearrangører engasjert seg som konsert- og festivalarrangører. Hvem som har arrangøransvar, varierer fra sted til sted, men det finnes arrangører i alle kommuner. De lokale arrangørene kan være rockeklubber, bluesklubber, jazzklubber, viseklubber, Musikkens Venner, kor, korps, spelemannslag, lokale musikkråd mfl.. I noen kommuner har kulturkontoret arrangøransvar, og noen kommuner har kulturhus med egne programansvarlige.

De siste årene har vi sett en stadig økende flora av festivaler innenfor alle sjangrer, noen med lokalt fokus, men de fleste med gjester fra både inn og utland. De største av disse festivalene har en omsetning på mange millioner. Notodden Bluesfestival som nå har eksistert i 16 år, gjennomfører hvert år mellom 60 og 70 konserter fordelt over fire dager. Festivalen hadde en omsetning på 12 mill. kroner i 2002. I tillegg til dette kommer 600 frivillige som jobber minst 20 timer hver. Denne frivillige innsatsen tilsvarer en omsetning på mellom 2 og 3 millioner kroner. Festivalen har fire ansatte i 2,8 årsverk. I tillegg til egne ansatte og frivillige har festivalen et tett samarbeid med lokale frivillige organisasjoner som påtar seg konkrete arbeidsoppgaver mot godtgjøring. Gjennom dette samarbeidet sikrer lokale organisasjoner og lag seg inntekter for egen drift for resten av året. På tilsvarende måte er det et nært samarbeid med det lokale næringslivet.

Selv om festivalene er forskjellige, gir tallene over en god pekepinn på hvilke ressurser som trengs for å gjennomføre en festival eller et større arrangement. De største festivalene har egne ansatte, men vi finner også festivaler som drives på frivillig basis. Også disse festivalene har ofte budsjetter på flere millioner.

Den kompetanse, lokalkunnskap og entusiasme som musikkorganisasjoner, musikkarrangører og musikkarbeidere har, enten dette er ansatte eller frivillige, er en

vesentlig forutsetning for at det offentlige skal lykkes i sine kulturpolitiske målsettinger. Det offentlige vil aldri kunne overta ansvaret for lokalt kulturarbeid og kulturutvikling alene, og frivillige og private aktører vil ikke kunne drive sin virksomhet uten samarbeid med, og anerkjennelse fra det offentlige.

1.2.1 Arrangører

Uansett om konsertene er frittstående eller samordnet, lokalt eller sentralt produsert, trengs det et arrangørapparat. Det trengs videre gode lokaler, tilgjengelig utstyr for dette arrangørapparatet og kompetanse til å bruke anlegg og utstyr.

Generelt sett er arrangørleddet mindre profesjonelt enn produksjons- og distribusjonsleddene. Lokale arrangører opererer som oftest som selvstendige enheter uten oversikt over, eller samarbeid med andre arrangører. Og det er stor gjennomtrekk, noe som gjør det vanskelig å beholde og videreutvikle kunnskap og kompetanse over tid. Det er derfor et kontinuerlig behov for skolering av arrangører. En viktig målgruppe for slik skolering er ungdom og unge voksne.

Det krever tid og systematisk arbeid å bygge opp tradisjoner for arrangering og bruk av kunst- og kulturtilbud. Lokale konserter og festivaler er like mye sosiale som kulturelle hendelser. Tradisjonelt har lokale arrangementer vært en integrert del i sosiale aktiviteter og markeringer, og hatt et bredere perspektiv enn bare et møte mellom utøvere og publikum. Dagens fokus på konserten som et frittstående arrangement har vist seg å være en utfordring både for arrangøren, utøveren og tilskueren. De som lykkes over tid, er gjerne nettopp de som klarer å bygge sosiale aktiviteter, identitet og tilhørighet rundt arrangørsteder eller sjangerspesifikke tilbud.

1.2.2 Mange aktører og stort mangfold

Det går an å se på arrangørene både fra et politisk og et pedagogisk ståsted. Fra et politisk ståsted er utfordringen å heve arrangørens status og synliggjøre deres nødvendige plass i musikkformidlingen. Det har i Norge vært lite fokus på dette arbeidet. Aktører som Rikskonsertene og Norsk musikkråd har gjennom ulike satsinger både sammen og alene forsøkt å bidra til et sterkere fokus, uten at dette har gitt seg utslag i vesentlige politiske tiltak. Organisasjoner som Norsk Rockforbund (NRF), Norsk Jazzforum (NJF) og Musikkens Venners Landsforbund (MVL) har også gjort en stor innsats for å synliggjøre arrangørleddenes spesielle utfordringer og kompetansebehov.

De pedagogiske utfordringene handler om å bidra til kompetanseheving og gjennom dette også kvalitetsheving. I dette arbeidet kreves det både overordnede strategier og mer målrettet arbeid. Selv om det er ulike krav og forventninger innen ulike sjangere, finnes det mange felles utfordringer og problemstillinger. Sjanger-tilpasning er siste ledd i en lang kjede av oppgaver og kunnskap, men heller ikke på dette feltet finnes det en helhetlig og målrettet satsing. Selv om mange institusjoner og organisasjoner arbeider mye og godt med musikkformidling, er det i dag ingen som har et overordnet ansvar for kompetanseheving og utvikling, og det er vanskelig å få en helhetlig oversikt over ulike aktører og strategier.

1.2.3 Egnede lokaler

Behovet for et sted å være er helt grunnleggende for all kulturaktivitet i Norge. Hvilke lokaler som brukes til konsertvirksomhet varierer fra kommune til kommune, og utgjør samlet et broket bilde med grendehus, skoler, kirker, kulturhus, restauranter, hoteller, nedlagte fabrikker, klubblokaler, sykehus m.m.. De fleste av disse lokalene er ikke bygget for konsertvirksomhet, og mange steder er det problemer knyttet til tilgjengelighet, akustikk, størrelse, utstyr osv..

De aller fleste arrangørene er i dag avhengig av å bruke andres hus for sin konsertvirksomhet. Utleierne kan være både det offentlige, næringslivet eller frivillige organisasjoner; og leieforholdene kan være av både kortvarig og langvarig karakter. Mye av konsertvirksomheten er av økonomiske grunner også knyttet opp mot mer kommersielle aktører eller aktiviteter.

Utendørs arenaer har også en sentral plass i konsert- og festivalsammenheng. Denne type arenaer stiller ofte arrangøren overfor spesielle arrangementstekniske utfordringer.

1.2.4 Økonomi

Finansieringen av både lokaler, arrangementer og festivaler er en sammenvevet struktur av offentlige midler, sponsorinntekter, billettinntekter, ulike former for salgsinntekter og stor grad av frivillig innsats. Disse strukturene omfatter både det offentlige der overskudd og underskudd skal inn i offentlige regnskapssystemer; og kommersielle strukturer der hovedhensikten er å tjene penger i et marked. De omfatter også frivillige ildsjeler som stiller egne kunnskaper, kompetanse og privat kapital til rådighet.

Både staten, fylkeskommunene og kommunene har i dag ulike støtteordninger rettet mot enkeltarrangement og festivaler. Det er likevel slik at mange konserter og festivaler er totalt avhengige av frivillige som bruker store deler av sin fritid og ofte egne midler for å sikre vellykket gjennomføring. Spesielt innenfor det rytmiske området har de frivillige en sentral og enkelte steder helt avgjørende rolle i avviklingen av både større og mindre arrangement. Beregninger fra større festivaler viser at det ofte utføres frivillig arbeid tilsvarende 10 årsverk for den enkelte festival. For Notodden Bluesfestival representerer de frivillige en innsats tilsvarende i underkant av nettopp 10 årsverk. Denne type kostnader regnes sjelden med i arrangementenes budsjetter og framgår ikke i forhold til overskudd og underskudd.

I tillegg til offentlig støtte og frivillig innsats trenger konserter og festivaler inntekter fra billettsalg, generell salgsvirksomhet og sponsorer. Hva som faktisk er den viktigste inntektskilden, vil variere fra arrangement til arrangement. De viktigste utgiftspostene knytter seg til leie av lokaler, vakter og teknisk personale, kjøp av markedsføringstjenester, generelle avgifter, avgifter på ulike tjenester og honorar til artister.

2. GJENNOMGANG AV SENTRALE DOKUMENTER

Det finnes i utgangspunktet lite litteratur med fokus på arrangører og administratører. De aller fleste rapporter og utredninger fokuserer på musikerne direkte og ser på opplæring, støtteordninger og andre behov fra et musikerståsted. I den grad det fokuseres på formidling er det i hovedsak produksjon og distribusjon som står i sentrum, mens det i liten grad blir fokusert direkte på arrangørleddet.

I dette kapitlet gjengir vi noen konklusjoner og anbefalinger fra noen utredninger og rapporter vi mener er relevante for arbeidet.

2.1 FRA VUGGE TIL PODIUM

”Fra vugge til podium” er en innstilling fra et utvalg oppnevnt av Kirke-, utdannings og forskningsdepartementet. Innstillingen ble levert 1. juli 1999 og ser på den faglige organiseringen av høyere musikkutdanning. Utredningen omhandler i hovedsak utdanningene ved Norges musikkhøgskole, musikkonservatoriene og musikkutdannelser ved universitetene i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø.

Utredningen starter med en gjennomgang av musikkopplæring for aldersgruppen 0 – 19 år og synliggjør hvordan kulturskoler, videregående skoler og folkehøgskoler alle er viktige elementer i en musikers utdanningsløp. Før musikerne starter på høyere musikkutdanning har de aller fleste flere års opplæring bak seg innenfor et eller flere av disse skoleslagene. Utredningen peker også på fritidsmusikklivets sentrale rolle som opplæringsarena.

Utredningen behandler ikke arrangørleddet spesielt, men sier bl.a. følgende om utfordringene innenfor dette feltet:

”I den senere tid har det oppstått en rekke yrker knyttet til administrasjon av musikkliv og produksjon og formidling av musikk. Her kreves i tillegg til musikkutdanning bredere musikk sosiologisk og administrativ kompetanse. Eller det kreves erfaring med scenisk arbeid, tilrettelegging og markedsføring av musikk. Denne kategorien av musikkarbeidere viser klart til behovet for en bred og tverrfaglig tilnærming til musikkkyrket.

Innen alle de yrkesroller som er omtalt i det foregående er det behov for kompetanseutvikling, faglig utviklingsarbeid og forskning.”

Utredningen sier videre om musikkadministrasjon og konsertproduksjon at

”Dette er yrker som ligger i utkanten av utredningens mandat. Utvalget vil likevel peke på at det er viktig at det også til slike yrker rekrutteres personer som har en musikkfaglig kompetanse, gjerne i form av en grunnutdanning som påbygges med administrativ utdanning eller musikkformidlingsutdanning. Slik utdanning vil kunne tas ved andre institusjoner enn de som omfattes av denne utredningen, men det blir også gitt slike utdanninger som videreutdanningsenheter innenfor de aktuelle institusjonene.”

Utredningen påpeker også behovet for kompetanseheving for musikkjournalister, -kritikere, -produsenter o.a.. Når det gjelder de mer teknologisk pregede yrkene

knyttet til lydproduksjon, mener utvalget det er viktig at utdanning blir gitt i nær tilknytning til utøvende og skapende musikkutdanninger. Utvalget sier videre:

”Generelt vil de aller fleste som skal arbeide med musikk i framtidens samfunn ha behov for musikkteknologisk innsikt i større grad enn det som har vært vanlig i musikkutdanninger til nå. Men samtidig er det et foreløpig helt udekket behov for utdanninger som, med grunnlag i musikkfaglig utøving og/eller skapende kompetanse, kan kvalifisere for arbeid innenfor et bredt spekter av lydproduksjonsoppgaver.”

Utredningen påpeker også misforholdet mellom aktivitet og utøvere innenfor den rytmiske musikken og tilgangen til høyere utdanning på dette området.

2.2 POPULÆRMUSIKKEN I KULTURPOLITIKKEN

2.2.1 Rapportens fokus og innhold

”Populærmusikken i kulturpolitikken” er en artikkelsamling redigert av Jostein Gripsrud. Boken er skrevet på oppdrag fra Norsk kulturråd og Gripsrud skriver i innledningen av boken at:

”Utredningen er et pionerarbeid, ikke bare i utredningssammenheng, men også i lys av forskningssituasjonen her til lands: På de fleste relevante feltene er vitenskapelige undersøkelser mangelvare. Flere av bidragsyterne har dermed måttet starte på mer eller mindre bar bakke.”

I følge rapporten har populærmusikken over 100 000 utøvere innenfor rock og pop, og få av disse utøverne har en formell musikkutdanning som grunnlag for sin virksomhet. Rapporten sier videre:

”I hovedsak foregår innføring og opplæring i populærmusikken i uformelle sammenhenger der nykommere lærer av hverandre og av mer erfarne musikere. Drivkraften er lysten til å spille og synge – det er heller sjelden at for eksempel ambisiøse foreldre presser sine barn til å lære seg å mestre en bassgitar. Det frivillige, uformelle preget ved opplæringen på feltet har ofte vært betraktet som viktig for musikkens sosiale karakter og dens evne til fornyelse gjennom respektløs kreativitet.”

Rapporten påpeker i denne forbindelse også at det ved landets 46 videregående skoler som tilbyr 3-årig fordypning i musikk er svært begrenset kompetanse innenfor rytmisk musikk. Unntaket er kanskje jazz.

Rapporten påpeker også det manglende utdanningstilbudet innenfor rytmisk musikk på universitet og høghskolenivå:

”Her utdannes musikk lærere i skoleverket, her foregår det utdanning av profesjonelle musikere med en viss teoretisk ballast.(...) Studietilbudet innenfor populærmusikalske sjangrer er ytterst begrenset. Det er bare Høghskolen i Agder som tilbyr en egen linje for rytmisk musikk som i hovedsak er orientert mot pop/rock og beslektede former innenfor både faglærer og musikerutdanningene.(...) Jazzlinjen ved Musikkonservatoriet i Trondheim er for lengst etablert som en suksess. (...) Ved Høghskolen i Stavanger finnes det også en linje for ”rytmisk mu-

sikk”, men så vidt vi har forstått, er den ikke i særlig grad orientert mot de sentrale populærmusikalske sjangrene. Pedagoglinjen på Musikkhøgskolen skal ha gitt rom for populærmusikalske interesser i noen år, mens linjen for instrumentalister ganske nylig er åpnet for de aktuelle sjangrene.

Mange rytmiske musikere tar grunnfag, mellomfag og storfag i musikkvitenskap ved Universitetet i Oslo.(...) Nå legges for øvrig studieplanen for musikkvitenskap ved UiO om, slik at pop og rock gis mer rom. Dette skal nærmest ha tvunget seg fram som et resultat av den relativt store andelen studenter med ikke-klassisk hovedinstrument – nå anslått til over 50 prosent på grunnfag. Ved musikkvitenskapsstudiet ved NTNU i Trondheim er situasjonen noe lignende, og det fins tegn til bevegelse i denne retningen også ved for eksempel Griegakademiet ved Universitetet i Bergen.”

Rapporten anslår at det finnes et sted mellom 250 og 300 spillesteder for rytmisk populærmusikk i betydningen lokaler der det er en viss musikalsk aktivitet hele året. NRF har 188 frivillige konsertarrangører, og det er 23 spillesteder innenfor nettverket for spillesteder for rytmisk musikk, NorgesNettet. Bare innenfor NorgesNettet ble det i 2001 arrangert 2 573 konserter med 709 196 solgte billetter. I tillegg kommer et stort antall festivaler. Bare i Norsk Rockforbund er det 30 festivaler. Rapporten påpeker i forbindelse med festivaler og konserter at:

”Graden av profesjonalitet i arrangørleddet er svært varierende og grensene mellom amatører og profesjonelle er dessuten flytende. Frivillig arbeidsinnsats er helt avgjørende ved de fleste spillesteder. Dermed blir det lett mangel på kontinuitet og kompetanseoppbygging over tid.”

Rapporten påpeker imidlertid også at både spillesteder og festivaler drives av entusiaster som opparbeider seg verdifull kompetanse.

Rapporten påpeker kulturskolene og de videregående skolenes betydning for organisert opplæring. Det er i dag mangel på kvalifiserte lærekrefter innenfor rytmisk musikk i begge disse tilbudene. Rapporten påpeker også at et godt tilbud i tillegg til gode lærekrefter også vil avhenge av bygningsmessige tilpasninger og tilgang til instrumenter.

Rapporten påpeker videre at:

”Mangelen på kvalifiserte lærekrefter i de nevnte sammenhengene kan sannsynligvis i første omgang avhjelpest ved at tradisjonelle krav til formell (utdanningsmessig) kompetanse mykes opp. Gitt det meget svakt utbygde utdanningstilbudet hittil og ut fra populærmusikkens tradisjonelt uformelle læreprosesser er det nærliggende å åpne for rekruttering av lærekrefter uten formelle kvalifikasjoner, men med solid realkompetanse på feltet. På sikt er det imidlertid av vesentlig betydning at utdanningstilbudet på høyere nivå styrkes, ikke minst av hensyn til de pedagogiske oppgavene på lavere trinn.”

Rapporten påpeker at det i Norge gjøres lite innenfor opplæring og kompetanseheving i populærmusikken og påpeker bl.a. behovet for opplæring av arrangørledet:

”På musikkområdet er det ut fra et ønske om best mulig kvalitet på tilbudene til publikum – konsertarrangementer – klart problematisk om innsalget av amatørisme blir for stort. Ikke bare kan dette redusere kvaliteten på den musikkopplevelsen publikum tilbys, og gjøre artistenes vilkår dårligere enn de og musikken deres fortjener. Konsertarrangementer kan også innebære at relativt store pengebeløp står på spill. Med kompleksiteten i alt fra kontraktsforhold, markedsføring og regnskap til sikkerhetstiltak og teknisk utstyr i mente, er det åpenbart at det trengs profesjonell arbeidskraft i flere funksjoner. Diverse kursvirksomhet, erfaringsutveksling og informasjonsarbeid som drives av organisasjonene på feltet, er positive bidrag her, og dette aspektet fortjener ytterligere oppmerksomhet og støtte. Men en mangel på kontinuitet og den erfaringsakkumulasjonen den innebærer, vil sannsynligvis likevel være et problem i arrangør/spillestedsleddet.”

2.2.2 Høringsuttalelser

Rapporten ble sendt på høring, og det kom så vidt vi har brakt på det rene, inn 12 høringsuttalelser. Høringsuttalelsene tar for seg litt ulike deler av rapporten, og vi vil her kun ta med kommentarer som er relevant for vår utredning.

Flere av høringsuttalelsene påpeker at det er behov for mer samarbeid og samordning på tvers av sjangergrenser og ansvarsområder for å utnytte tilgjengelige ressurser bedre. Flere påpeker også at mange av utfordringene er sjangeruavhengige og favner langt videre enn rytmisk musikk.

Norsk Rockforbund skriver i forbindelse med konsertarrangørens rammevilkår følgende:

”En forutsetning for å lykkes med å implementere en publikumsfokuserert politikk er at det finnes et vitalt og kompetent formidlingsapparat (konsertarrangører) over hele landet. Konsertarrangørene står overfor store utfordringer knyttet til dyre tekniske produksjoner, høye markedsførings- og transportkostnader, stor utskiftning av frivillige medarbeidere og stadig økende krav fra publikum (som innebærer krav om økt profesjonalisering i flere ledd). Arrangørvirksomhet er forbundet med svært høy risiko, og kan reelt sett beskrives som å ha en skjør infrastruktur.”

Når det gjelder opplæring, kompetansebehov og kunnskapsinnhenting skriver NRF videre:

”Vedrørende kompetansebehov for arrangører, påpeker utredningen liten grad av kontinuitet i det frivillige arrangørleddet, kombinert med det økte behovet for ekspertise (juss, teknisk, sikkerhet, med mer). Her er det behov for tilrettelegging i forhold til den nye virkeligheten! Vi erkjenner selvsagt behovet for stadig påfyll av kompetanse og dyrking av nettverkssamarbeid for den enkelte arrangør. Dette er NRFs hovedvirkeområde, et område som for de fleste andre sjangre og miljøer har vært begrenset til mye snakk og lite handling. (...) Vi har tidligere påpekt et åpenbart behov for styrket management-kompetanse i Norge. Vår oppfatning er at det er nødvendig å poengtere at det er veldig forskjellige metoder som er relevante innenfor de enkelte leddene i nær-

ingskjeden, og at de enkelte kjenner dette best selv. For arrangør opplæring vet vi at det er viktig å fokusere på de lokale utfordringene, og da sette de i et større perspektiv med resten av vår kunnskap. Vi har også angrepet behovet for opplæring i stort omfang ved at vi nå arbeider med å lage en nettbasert grunnopplæring, en innføring i konsertarrangørens virkelighet; - og viktighet! (...) Vi finner det også interessant at utdanningstilbudet på universitetsnivå har klare tegn av anakronisme, som vitner om at man ikke klarer å tilpasse seg endringer i samtidens musikalske utvikling. Vi registrerer som en begrunnelse de manglende lærekrefter med formell kompetanse på feltet(...) og ber derfor om at fokus først rettes mot mulighetene i den store realkompetansen i feltet.”

NRF påpeker i sin høringsuttalelse også at festivalproblematikken har fått for liten plass i forhold til de utfordringene de står overfor. De påpeker videre at utfordringene for arrangører og spillesteder er felles for et bredere sjangerområde enn rytmisk musikk.

Både Norsk musikkråd, NorgesNettet, Rikskonsertene og andre påpeker ut fra litt ulike innfallsvinkler de samme forhold som Norsk Rockforbund.

2.3 MUSIKKLIV OG MUSIKKPOLITIKK

2.3.1 Rapportens fokus og innhold

Rapporten ”Musikkliv og musikkpolitikk” er skrevet av Jørgen Langdalen på oppdrag fra Kultur- og kirke departementet ved Norsk kulturråd, utredningsseksjonen. Utredningen skulle bl.a. tjene som innspill til den nye kulturmeldingen som er varslet i 2003. Utredningen ser i utgangspunktet på ensemblens plass og vilkår i dagens musikkpolitiske bilde og sier som de øvrige utredningene lite om arrangører og andre tilretteleggere. Rapporten påpeker imidlertid følgende fakta:

”Når levende musikk framføres er det alltid en arrangør involvert. Oftest forekommer det et selvstendig arrangørledd, gjerne knyttet til det enkelte spillested. For musikerne er arrangøren bindeleddet til arenaen og tilrettelegger av den levende framføringen. Arrangørleddet i norsk musikkliv fortjener en egen utredning.”

Rapporten påpeker behovet for et eget utviklingsprogram for arrangørleddet i musikken, inkludert festivalene. Langdalen mener viktige tema vil være profesjonalisering av arrangørleddet, samarbeid og nettverksbygging blant arrangørene, utvikling av nye arenaer, utvikling av møteplasser for musikkformer og publikumsgrupper.

Rapporten fokuserer også på en del andre aktører og oppgaver på veien fra artist til publikum:

”Alle slags ensembler må gjøre en administrativ innsats for å holde virksomheten gående. Selv små ensemblekonstellasjoner må sette av mye tid til administrering. (...) Ensemblene skal arrangere øvinger, booke konserter, organisere reiser, gjennomføre plateinnspillinger, vedlikeholde kunstneriske kontaktnett og søke om økonomiske støtte midler (samt rapportere om bruken av disse). Videre skal man drive PR og informasjonsvirksomhet og pleie kontakt med mediene. (...) I de

fleste tilfeller utføres alt administrativt arbeid av musikerne selv. Noen kjøper visse eksterne tjenester, som f.eks. regnskapsføring og booking. Enkelte overlater det administrative ansvaret helt eller delvis til et managementbyrå. Endelig er det noen få ensembler som ansetter administrativt personale.”

Rapporten påpeker at det er behov for en mer sjangeruavhengig musikkpolitikk, men at dette hindres av dagens organisasjonsstrukturer:

”Sentrale i reproduksjonen av sjangrene er utdanningsinstitusjonene, musikkorganisasjonene, arrangørnettverkene, festivalene, plateselskapene, mediene og musikkpolitikken. Innenfor hver sjanger inngår disse aktørene i et sjangerkretsløp, og i dette kretsløpet sirkulerer ideer og verdier som er egne for sjangeren. Og det sirkuleres penger. Det er riktig å si at det er selve sirkulasjonen som skaper og opprettholder sjangeren. (...) Arrangørnettverkene er i mange tilfeller knyttet til organisasjonene og mottar tilskudd fra disse. Gjennom slike organisatoriske og økonomiske bånd opprettholdes et fokus på sjangeren.”

2.3.2 Høringsuttalelser

Rapporten ble sendt på høring, og det kom så vidt vi har brakt på det rene, inn 17 høringsuttalelser. Rapporten oppfattes som både relevant og dekkende og får gjennomgående gode tilbakemeldinger, men høringsuttalelsene fokuserer nødvendigvis mest på ensembleproblematikken, og vi vil her kun ta med kommentarer som er relevant for vår utredning.

Noen av høringsuttalelsene tar for seg konsekvensene av det de oppfatter som en sentralistisk musikkpolitikk. Nordnorsk Kulturråd skriver i denne forbindelse:

”Nordnorsk Kulturråd vil hevde at siden de kulturpolitiske myndigheter, altså Norsk Kulturråd, Norsk Kulturfond, Fond for Lyd og bilde osv. og Kulturdepartementet, ikke setter de lokale/regionale offentlige finansørene i stand til å bli en jevnbyrdig og viktig samarbeidspartner, så fratar de for eksempel landsdelens egne musikere, arrangører, produsenter og andre aktører deltagelse i og byggingen av alternative, profesjonelle ensembler.”

Norsk Rockforbund er opptatt av konkretiseringen av politiske mål om å gi flest mulig tilgang til et bredt tilbud. De skriver i den forbindelse:

”Vi trenger altså et sterkt arrangørledd som kan presentere artistene for publikum. Arrangørene bidrar dessuten til å bygge nye artister – det er her de får sjansen til å bryne seg på et publikum. (...) Vi mener at norsk kulturpolitikk er for sterkt opptatt av produksjon, og for lite opptatt av formidling. Vi registrerer derfor med glede at Langdalen anbefaler en ytterligere innsats for å styrke arrangørleddet. Et sterkt arrangørledd er avhengig av ressurser, men all verdens offentlig støtte kan ikke erstatte kompetanse, teft og stå-på-vilje når det skal lages gode konserter. Kompetansebygging er en fantastisk god investering.”

Nordnorsk Jazzsenter bifaller rapportens forslag om å støtte frie profesjonelle grupper og regionale jazzsentra og skriver videre:

”Vår erfaring er også at det må satses mer på arrangører. Musikklivet er avhengig av et godt utbygd nettverk av arrangører, og derfor er det viktig å bidra med ordninger som gjør det mulig å drive arrangørsteder. I tillegg må arbeidet med skoloring av arrangører fortsette.”

Også Norsk musikkinformasjon kommenterer arrangørsituasjonen og skriver bl.a.:

”Det er et tankekors at mange av landets kulturhus og øvrige konsertarenaer ikke har kjøpekraft tilstrekkelig til at norske ensembler innen mindre kommersielle uttrykk kan møte sitt publikum på regelmessig basis. Det er i dag liten eller ingen forskjell mellom kommunale kulturhus og øvrige arrangørers krav til lønnsomhet. I denne forbindelse må det være en utfordring å etablere ordninger som makter å omsette støttebeløp til ensemblene og arrangørene til flest mulig klingende manifestasjoner landet over.

Musikkinformasjonssenteret er enig i utredningens konstatering av behovet for å styrke og utvikle kompetanse, nettverkene og samarbeidsånden i arrangørleddene. Vi peker i den sammenheng på at slikt utviklingsarbeid vil være vel så nyttig for de sjangerspesifikke arrangørnettverkene som for kulturhusnettverket, konsertforeninger og andre.”

2.4 BEHIND THE MUSIC

Rapporten ”Behind the music. Profiting from Sound: A Systems Approach to the Dynamics of the Nordic Music Industry” er redigert av Dominic Power og skrevet med støtte fra Nordisk industrifond. Rapporten går gjennom musikkindustrien i tall og fakta for hvert av de nordiske landene og sammenfatter det hele i en felles del. Heller ikke denne rapporten fokuserer spesielt på arrangørleddet, men vi velger likevel å ta den med her på grunn av overordnede funn og konklusjoner.

Rapporten gir noen tall og fakta om norsk musikkindustri:

”The Norwegian music industry amounts to about 9 000 employees distributed across some 1 200 companies (1999). (...) The amount of employees working within the Norwegian music industry corresponds to about half a percent of the total active working force. (...) the employment growth in the music industry is four times bigger than the growth rates for the Norwegian industry in general.”

Rapporten slår fast at selv om musikkindustrien er en voksende industri i Norden, utgjør sysselsettingen innenfor denne industrien fortsatt en liten del av de nasjonale nordiske økonomiene. Nordisk musikkindustri er liten i internasjonal målestokk, noe et sterkere samarbeid på tvers av landegrensene i Norden kan motvirke gjennom felles markeringer og eksportframstøt og samarbeid om relevante opplæringstiltak og kurs.

Rapporten påpeker at de nordiske landene generelt har god musikkutdanning, men at utdanningstilbud rettet mot tilgrensende aktiviteter til musikk som næring foreløpig er dårlig dekket. Rapporten påpeker videre:

”Offentlig kulturpolitikk i de nordiske landene er sterkere fokusert på ikke-kommersielle og kunstneriske musikkformer enn populærmusikk. Denne skjevfordelingen av kulturmidler blir heller ikke rettet opp

gjennom tiltak legitimert som næringspolitikk. Mange av aktørene innenfor musikkfeltet faller dermed mellom to stoler; mellom en kulturpolitikk som favoriserer tradisjonell høykultur og en næringspolitikk som ikke anser musikk for å være en seriøs næring med potensial for sterk vekst og eksport.”

Rapporten påpeker behovet for å:

”støtte utvikling og etablering av utdanningsprogrammer rettet mot musikkindustrien, som administrasjon, ledelse, konsertarrangement, markedsføring, booking, jus etc.”

Rapporten sier videre at det er behov for å etablere seminarserier som er åpne for musikkindustrien med fokus på kunnskap, eksport, markedskarakteristikker, bransjetendenser og forretningsdrift.

I rapportens konklusjoner knyttet til kompetanseutvikling står det følgende:

”It is important to recognize that the music industry is a competence driven industry and one which relies upon interdependencies between very different competencies and agents”

Rapporten anbefaler bl.a. følgende tiltak:

- *Support the development of educational programmes focusing on the music industry. The purpose should be to educate students interested in pursuing careers as managers, agents, market managers, etc. (e.g. the ‘Music Management’ course run by the Baltic Business School, Kalmar Högskola, Sweden) since there has been an increased need for people with more formalised educations in parallel with the increased internationalisation and professionalization of the industry. Formal courses in technical aspects of music product and sound engineering should also be supported. Research funding councils should also be encouraged to support basic research into music industry management and technology.*
- *Integrate international exchange programmes, apprenticeships and work placements into music industry educational courses in order to help individuals at early stages of their careers build better networks and have experience of other working practices and cultures.*
- *Provide seminar series open to music industry focusing on: export market characteristics, trends and workings; business skills such as management and marketing administration.*
- *National music organisations and educational authorities should carefully monitor national and international best practice in music education and competence development. Equally firms should also attempt to monitor national and international best practice in the area of competence development.*

Rapporten fokuserer også på behovet for å bygge gode kompetansemiljøer og sier i den forbindelse:

“It is important to recognize that the music industry has historically relied upon key places, strong local milieus and scenes to drive creativity, innovation and competitiveness. In this respect the recent policy

focus on cluster-based regional policies can be of great help to the music industry.”

Rapporten anbefaler bl.a. følgende tiltak:

”Support the establishment of strong regional music industry associations, entrepreneurial support networks and educational activities.”

2.5 FRA KJELLER TIL FESTIVAL

”Fra kjeller til festival” er et prosjekt i regi av Norsk musikkråd. Prosjektet støttes av midler til pedagogisk utviklingsarbeid fra Voksenopplæringsinstituttet (VOX). Prosjektet startet høsten 2002 og vil fortsette fram til våren 2004. Det er utarbeidet en sluttrapport for første del av prosjektet. Prosjektet er tosidig. På den ene siden settes det fokus på opplæringsbehov og opplæringsmateriell. På den andre siden settes det fokus på behovet for nettverksbygging og samarbeid.

Norsk musikkråd skriver i sin rapport:

”Musikkbransjen består av en rekke aktører som er gjensidig avhengig av hverandre. Næringskjeden spenner seg fra den utøvende musiker, konsertarrangører, spillesteder, managere og bookingagenter, til plateselskaper, musikkforlag, musikkdistributører og plateselgere, med forgreininger og avsporinger i hele underholdningsindustrien, som uteliv, media, film, design, foto, spill og internett. (...) Et godt offentlig utdanningstilbud med spesialisert bransjekurs, høy fokus på opplæring i interesseorganisasjonene og størst mulig bredde i aktivitetene på det amatørmessige grunnplanet må på plass. (...) Norge har aldri hatt et tilbud om bransjeutdanning.”

Rapporten påpeker også behovet for å ta vare på den aktiviteten som finnes i de uformelle opplæringsarenaene:

”I dag er den praktiske erfaring som finnes her viktigere enn all verdens formelle papirer. Slik skal det også være i morgen.”

Norsk musikkråd gjennomførte, som del av dette prosjektet, en kartlegging av utfordringer og behov innenfor rytmisk musikk. Noen av resultatene gjengis i følgende punkter:

- *Formell utdanning er på de fleste felt mindre verdsatt enn den erfaringsbaserte, som også vil ha stor betydning i framtidens musikkbransje*
- *Svært få har en formell utdanning i sitt arbeidsfelt (man flytter seg oppover gjennom karriereklattring)*
- *De viktigste opplæringsarenaene er studentsamfunn, lokalradio, arrangørklubber og festivaler, og da stort sett gjennom frivillig arbeid (her kan man også tilføye øvingslokalet)*
- *En grunnleggende musikkinteresse ligger hos de fleste til grunn for å søke mot musikkbransjen*
- *Det finnes få fagbøker på feltet som er rettet mot norske forhold, og som er skrevet av norske aktører*

- *I de fleste miljø skjer opplæring ved muntlig overføring/praktisk erfaring*
- *Hos særlig de større festivalene/arrangørene blir kompetanse/tradisjon overført gjennom håndbøker og årsmeldinger*
- *Det er lite fokus på grunnplanet i praktisk opplæring*

Norsk musikkråd har også fått noen tilbakemeldinger på hva aktørene på grunnplanet etterspør:

- *Opplæringsmateriell om drift av band/management*
- *Generelt informasjonsmateriell om musikkbransjen*
- *Ytterligere materiell på sikkerhetsfeltet (særlig konsertarrangører) og jussfeltet (både konsertarrangører og musikere)*

Norsk musikkråd påpeker flere steder at den erfaringsbaserte opplæringen er både viktig og omfattende. De påpeker videre at arrangører og spillesteder tradisjonelt har vært avhengig av frivillig og idealistisk arbeidskraft. De stiller imidlertid spørsmål ved om denne tiden snart er forbi ettersom dagens krav til profesjonalitet i alle ledd er sterkt økende. For Norsk musikkråd er det viktig å kombinere praktisk erfaring med formell utdanning for å sikre en sterk og konkurransedyktig norsk musikkbransje i framtiden.

Norsk musikkråd har prioritert arbeidet med å utvikle en kompetansebase på Internett og støtte til utvikling av relevant litteratur. Det arbeides nå med tre bøker; - en ny utgave av Norsk Rockforbund "Feite Forestillinger", - en bok om musikkjuss og - en bok med tittel "Hjelp jeg er i popbransjen". Bøkene planlegges ferdig vinteren 2003/04.

2.6 ANDRE RELEVANTE UTREDNINGER

Norsk musikkråd og Rikskonsertene samarbeidet på slutten av 1990 tallet om en utredning om konsertarrangører og festivaler. Arbeidet resulterte i rapporten "Musiker, Marked, Konserter, Konsum". Dette arbeidet er ikke fulgt opp, men bakgrunnsdokumentasjonen fra dette arbeidet viser i følge Norsk musikkråd de samme utfordringer og behov som øvrige rapporter og utredninger påpeker. Bakgrunns materialet viste bl.a. at alle konsertarrangører og festivaler er svært avhengige av frivillig innsats og entusiastiske ildsjeler for å lykkes. Det er kun de største aktørene som har ressurser til å ansette egne folk, og da ofte bare på begrenset tid eller stillingsprosent.

Et annet arbeid som er verdt å nevne i denne sammenheng, er en behovskartlegging som ble gjennomført i forkant av etableringen av deltidsstudium i musikkadministrasjon ved Høgskolen i Telemark i Bø. Hensikten med spørreundersøkelsen var å få en ide om hvem som kunne være potensielle studenter og hvilke kunnskapsbehov de hadde, og på hvilken måte de ønsket denne kunnskapen. Undersøkelsen ble gjennomført i samarbeid mellom Avdeling for kultur og humanistiske fag ved Høgskolen i Telemark, Norsk musikkråd, Telemark musikkråd og Norsk musikkskoleråd. Det ble utarbeidet to ulike spørreskjema; et om musikkadministrasjon og et om konsertarrangering. Det ble sendt ut 1066 spørreskjema om konsertarrangering og 171 om musikkadministrasjon. Svarprosenten var lav, men svarene ga likevel en god pekepinn om behov og etterspørsel.

Et overveldende flertall ønsket tilbud om videre/etterutdanning innenfor musikkformidling og konsertarrangering. Temaene spente fra kunnskap om tilskuddsordninger/sponsing, markedsføring, kontakt med aviser og andre medier til presentasjonsteknikker og lignende. Innenfor musikkformidling og konsertarrangering ønsket de fleste seg kortere kurs og kursrekker, og det var av underordnet betydning om disse kursene var kompetansegivende.

De som ønsket opplæring innenfor musikkadministrasjon, var mer opptatt av kompetansegivende utdanning. De ønsket opplæring innenfor et bredt spekter av temaområder knyttet til planlegging, markedsføring, økonomi, ledelse, personalbehandling og data. Mange svarte også positivt på behovet for kunnskap om kulturpolitikk, lokalt musikkarbeid og musikklivet mer generelt.

3. UTDANNINGSBEHOV

For å kunne skissere noen overordnede rammer rundt framtidige utdanningsbehov er det gjennomført samtaler med sentrale aktører innenfor organisasjoner som Norsk musikkråd, Norsk Rockforbund og Norsk Jazzforum, både enkeltvis og sammen. Parallelt er det gjennomført samtaler med sentrale ressurspersoner som jobber med rytmisk musikk både lokalt, regionalt og nasjonalt. Alle aktørene vi har vært i kontakt med påpeker et stort behov for skoloring av musikkbransjen generelt og arrangører spesielt. Disse tilbakemeldingene samsvarer godt med konklusjonene i rapportene i foregående kapittel, der alle påpeker behovet for skoloring av arrangører og tilretteleggere.

Men selv om alle melder de samme behovene, er det vanskelig å anslå etterspørrelsen etter framtidige studietilbud i konkrete tall. Det er i følge rapporten "Behind the Music" ca. 9 000 ansatte i norsk musikkindustri. I tillegg kommer ansatte i offentlige stillinger, ansatte i skoleverket og frivillige som jobber innenfor kulturfeltet. Rapporten "Populærmusikken i kulturpolitikken" antyder at det innenfor pop og rock er ca. 100 000 utøvere og at det finnes nærmere 300 spillesteder bare for rytmisk musikk. Tallene antyder stor aktivitet og mange aktører.

Samtaler med sentrale aktører gir inntrykk av at mange er opptatt av å skaffe seg nødvendig kunnskap for den jobben de gjør, men færre er opptatt av at dette skal være kompetansegivende kunnskap. Yngre aktører synes i dag, i større grad enn de litt eldre, å være opptatt av formell kompetanse og ser muligheter for å koble egne interesser og aktiviteter med formell utdanning.

I våre samtaler har vi forholdt oss til hele bredden av musikkaktiviteter. Figuren under gir en pekepinn om noen av de sammenhengene vi har forsøkt å få kunnskap om og innspill i forhold til.

Figur 1. Figuren gir et bilde av viktige aktører og sammenhengen mellom disse.

3.1 OPPLÆRINGSBEHOV – MUSIKERE

En systematisk satsing på opplæring gjennom frivillige organisasjoner, musikk- og kulturskoler, videregående skoler, folkehøgskoler og høgskoler/universitet har de siste årene gitt oss et stort antall meget dyktige musikere; musikere som i dag hevder seg også i internasjonal sammenheng. De fleste av disse musikerne har brukt store deler av oppveksten på skolering og dyktiggjøring. Det varierer noe fra sjanger til sjanger både når opplæringen har startet og hvor den har funnet sted, men felles for å bli profesjonelle musikere er at det kreves målrettet arbeid og opplæring over lang tid.

I Norge er dette blitt slik gjennom kombinasjonen av et bredt opplæringstilbud innenfor musikk til barn og ungdom generelt, og spesielle tilbud om oppfølging av dyktige utøvere som ønsker å kvalifisere seg utover hobbynivået. Musikk- og kulturskolene har mye av æren for kvalitetshevingen innenfor deler av musikklivet, men de må dele æren med mange aktører innenfor fritidsmusikklivet. Dette gjelder spesielt i forhold til utøvere innenfor rytmisk musikk. De siste årene har også tilbudene med musikk, dans og drama i videregående skole hatt mye å si for enkelte utøvere.

Innenfor det rytmiske området finner vi et stort antall ungdommer som har startet for seg selv på fritida i en kjeller eller på en fritidsklubb, og som i hovedsak har fått hjelp og oppmuntring av hverandre og eldre utøvere. Noen av disse har også hatt fordel av enkelte kommuners satsing på ulike målrettede ungdomstiltak. Denne gruppen har fremdeles behov for mer målrettet og tilrettelagt opplæring på alle nivå.

Musikere har gjennomgående gode opplæringstilbud. Tilbudene er best utbygget innenfor den klassiske musikken, men det er de siste årene også kommet tilbud som dekker behov innenfor det rytmiske området. På det rytmiske området synes etterspørselen fremdeles å være større enn tilbudet. Den rytmiske musikken fører også med seg behov for andre opplæringstilbud i tillegg, da disse musikkformene er mer publikumsorienterte, mer avhengig av teknikk og tilrettelegging, og har mer fokus på nyskaping.

Et annet utviklingstrekk er at dagens ungdom bare i liten grad er opptatt av sjangerer og sjangergrenser. Et stort antall unge mennesker har interesser innenfor alle sjangrer og bruker elementer fra mange sjangrer i sine musikkuttrykk. Dette uttrykkes på denne måten i St.meld. nr. 38 (2002-2003): Den kulturelle skolesekken:

”Opplæring og formidling av profesjonell musikk er viktige verkemidler i regjeringa si satsing. Musikkfeltet er stort og omfattar ei rekkje ulike sjangrar og miljø som jazz, rock, folkemusikk, klassisk og verds-musikk. Blandingsformer og crossoveruttrykk fører til at musikken utviklar seg og lever i takt med samfunnet.”

Det kan derfor forventes at mange av framtidens musikere vil bevege seg innenfor et svært bredt spekter av musikkuttrykk, og at kravene til teknikk og tilrettelegging øker for hele musikkfeltet. I rapporten ”Fra vugge til podium” (se kap. 2) påpekes at generelt sett vil de aller fleste som skal arbeide med musikk i fremtidens samfunn ha behov for musikkteknologisk innsikt i større grad enn det som er vanlig i dag. Fremtidens studenter blir følgelig en krevende gruppe å tilfredsstille,

noen vil forfølge en ren utøveropplæring, mens andre ønsker kunnskaper om formidling og tilrettelegging for formidling i tillegg.

Skoleverket på alle nivå er allerede påvirket av denne utviklingen, og etterspørrelsen etter det vi kan kalle tilretteleggerkompetanse vil etter hvert også komme fra musikk- og kulturskoler, videregående skoler, folkehøgskoler o.a.. Etter- og videreutdanning for profesjonelle musikere som har sin arbeidsplass i skoler og kulturskoler blir nødvendig. Høgskolene som utdanner lærere for disse skoleslagene vil være viktige utdanningsinstitusjoner i dette bildet. Som det framgår av kap. 4 har flere høgskoler allerede tatt høyde for en slik utvikling.

3.2 OPPLÆRINGSBEHOV – TILRETTELEGGERE

Som det framgår av figur 1 utgjør musikerne bare en liten del av fagfolkene innenfor musikkfeltet. Det finnes ikke noen felles betegnelse for alle de andre yrkesgruppene vi finner blant arrangører, festivaler og i musikkindustrien mer generelt. Vi velger i denne sammenheng å kalle dem tilretteleggere. De omfatter så ulike yrkesgrupper som managere, musikkingeniører, markedsførere, økonomiansvarlige og mange andre. Opplæring av disse yrkesgruppene har ikke vært, og er fremdeles ikke et prioritert område innenfor musikklivet. De fleste som tilbyr opplæring på dette området er knyttet til fritidsmusikklivet. Kunnskapene overføres mellom de aktørene som er aktive til enhver tid, og det finnes få strategier for å forankre og sikre god kunnskap i sentrale miljøer og hos ansvarlige aktører.

Norsk Rockforbund er den organisasjonen som mest målrettet har arbeidet for å skolere lokale konsertarrangører. De har utviklet egne kursopplegg med tilhørende opplæringsmateriell. Norsk musikkråd har også i perioder jobbet godt på dette feltet. Disse opplæringstilbudene monner imidlertid lite i forhold til det behovet miljøene selv mener finnes for kompetanseheving.

I tråd med utviklingen innenfor musikklivet og kulturlivet generelt blir det en viktig utfordring å sikre at morgendagens tilretteleggere blir like profesjonelle som musikerne og produsentene. Det er allerede i dag et gap mellom kvaliteten på musikerne og produsenter, og kvaliteten på tilretteleggerne. Som det framgår av rapportene i forrige kapittel er det bred enighet om at det er behov for et skikkelig løft i forhold til både arrangører, managere, teknikere og andre tilretteleggere. Dette løftet knytter seg til en bred satsing som omfatter både nettverksbygging, samordning, styrket økonomi og tilrettelagt opplæring.

Utdanningstilbudene som finnes i dag, er bare i liten grad relatert til formelle utdanningssystemer i form av samarbeid eller godkjenningssystemer. Dette gjør det vanskelig å knytte formell kompetanse til eksisterende kurs og kursrekker. En annen utfordring er at kunnskapene innenfor dette feltet i hovedsak finnes hos aktørene i feltet, ikke ved utdanningsinstitusjonene. Mange av tilretteleggerne er dessuten frivillige og amatører.

Vellykkede utdanningstilbud i framtiden vil derfor være avhengig av at lærerkrefter også kan hentes fra miljøet selv; at ressurspersoner fra sentrale miljøer får status som lærere og instruktører. Dette handler bl.a. om å anerkjenne og kreditere praktisk kunnskap og realkompetanse.

3.2.1 Konsert og festivalarrangører

Med smått og stort finnes mange hundre festivaler og flere tusen konsertarrangører i Norge. Når vi spør lederne for de større festivalene hva arbeidet deres omfatter, får vi presentert en lang rekke oppgaver og temaområder (se figur 2). Temaene spenner fra generell administrasjon, arrangementsøkonomi og arrangementsmarkedsføring, til logistikk av teknisk utstyr, artistlogistikk, artistpleie, teknisk produksjonsplanlegging, programutforming, booking, publikumspleie m.m.. Nettverksbygging, sponsorarbeid og samarbeid med frivillige ildsjeler er andre tema.

Figur 2. Sentrale oppgaver og kunnskapsområder for arrangører

Kunnskapsnivået blant dagens konsert- og festivalarrangører er sammensatt og spenner fra rene amatører med egeninteresse som drivkraft, til profesjonelle ledere med utdanning innenfor et eller flere sentrale fagområder. Opplæringsbehovet er stort og favner alle temaene på alle nivå. Som figur 2 viser, er det mange aktuelle tema for opplæring og mange ulike innfallsvinkler til dette arbeidet. De mest nærliggende er tema knyttet til administrasjon og ledelse.

En rekke universitet og høyskoler tilbyr i dag utdanning i økonomi, markedsføring, prosjektarbeid og lignende. Det som savnes i disse studiene er gjerne koblingen til praksis, som for eksempel arrangementsøkonomi og markedsføring relatert til kulturarrangement etc.

Det er som nevnt usikkert hvor mange potensielle søkere det finnes til nye utdanningstilbud fra de mest etablerte aktørene innenfor feltet. For noen vil det være mer aktuelt å formalisere den kunnskapen de allerede har, enn å søke ny kunnskap. Det er tidligere pekt på at flere av disse vil være aktuelle som lærere, instruktører og veiledere i framtidige utdannelser. Målgruppen for nye studier blir derfor de som i dag er i utdanningssystemet, og de som søker denne virksomheten

som frivillige og ansatte i framtiden. Kulturinteressert ungdom kan finne denne type utdanningstilbud interessant som del av et utdannelsesforløp. Videregående skole åpner allerede nå for at egen fritidsaktivitet kan gå inn som valgfag. Dette gjør at ungdom klarere ser koblingene mellom egne interesser, fritidsaktiviteter og framtidige utdanningsveier og jobbmuligheter.

3.2.2 Managere

Management har vi i denne sammenhengen, med bakgrunn i norsk språkbruk, definert som arbeidet rundt et band eller en enkeltartist (se fig. 1). På nordisk nivå brukes managementbegrepet i en noe videre betydning (se kap. 4).

I Norge finnes det svært få managere (10-15) som har dette som heltidsjobb, mens noen flere har det som deltidsjobb. Managerne jobber med å arrangere øvinger, booke konserter, organisere reiser, gjennomføre plateinnspillinger, vedlikeholde kunstneriske kontaktnett og søke om økonomiske støttemidler og rapportere om bruken av disse. De driver også PR- og informasjonsvirksomhet og pleier kontakt med mediene. Dette er for de aller fleste fremdeles en dårlig betalt jobb. Og for band i etableringsfasen er det gjerne en av bandmedlemmene som gjør dette arbeidet.

Hvem som blir managere og hvordan de blir det er tilfeldig. For ungdommer og band i startfasen av en karriere starter det gjerne med at en i bandet får ansvar for å følge opp spesielle oppgaver. For mer etablerte band med litt bedre økonomi ansettes det administrativ hjelp, eller denne hjelpen kjøpes. Gode managere har kunnskap om både økonomi, juss, booking, aktørene i musikklivet, potensielle samarbeidspartnere og lignende. Managerne i Norge i dag er i hovedsak selvlærte.

Det er et lite arbeidsmarked for managere i Norge. Det er likevel forholdsvis mange som etterspør slik kunnskap og kompetanse. Miljøet i Norge er imidlertid for lite til å forsvare etablering av egne studietilbud. Det kan derfor være naturlig å samarbeide med de som allerede satser på slik utdanning på nordisk nivå og heller tilrettelegge for gjennomføring av enkelte moduler i Norge.

Noen temaområder som er nevnt i forbindelse med arrangører over, vil også være aktuelle for managere. Gjennom fleksible opplæringstilbud og modulbaserte tilbud vil flere yrkesgrupper kunne delta.

3.2.3 Teknikere

Det finnes i dag svært få arrangement som ikke har en eller annen form for teknisk tilrettelegging av lys og lyd. Spesielt innenfor den rytmiske musikken er tekniske installasjoner nå etablert som en helt naturlig og nødvendig del av konsertene. Det er ofte ungdommer som ut fra egne interesser engasjerer seg i det tekniske arbeidet og som i dag har ansvar for lys og lyd på mange lokale konserter. Disse er ikke nødvendigvis interessert i å gjøre dette til en jobb, men vil gjerne ha det som fritidsaktivitet eller biinntekt. For å gjennomføre jobber på dette nivå trenger disse ungdommene tilrettelagte kurstilbud som i utgangspunktet ikke alltid hører hjemme på høgskolenivå.

Til nå finnes det få opplæringstilbud knyttet til lys, lyd og tekniske installasjoner. For unge aktører og semiprofesjonelle har Norsk Rockforbund og Norsk mu-

sikkråd noen tilbud, men langt fra nok til å dekke behovet for kunnskap og kompetanse hos dagens arrangører. For de som vil gjøre lys og lydarbeid til jobb og levebrød, er det i Norge NISS, Nordisk institutt for scene og studio (se kap. 3.3), som har et helhetlig opplæringstilbud. For utdanning på høgscolenivå må interesserte søke utdanning i utlandet. For musikere som ønsker mer kunnskap om lys og lyd uten å bli profesjonell tekniker, finnes tilbud ved flere høgscoler i Norge (se kap. 4). Mange av tilbudene er imidlertid like mye rettet mot arbeid i studio som arbeid med livearrangement.

I det videre arbeidet er det naturlig å dele denne gruppen i to. En gruppe som i hovedsak ønsker å drive arbeidet som en fritidsaktivitet ved siden av annen virksomhet. Dette er gjerne ungdommer og studenter som lærer opp gjennom deltakelse på lokale arrangementer og klubber. Det er dyrt, og dermed vanskelig, å nå dem med opplæringstilbud ettersom de trenger opplæring på eget utstyr og ofte jobber alene eller sammen med noen få andre.

Den andre gruppen er de som ønsker å gjøre dette til en levevei. Mange av disse får også sin opplæring i lokale klubber og arrangement, og etter hvert gjennom arbeid i større firma. For denne gruppen er NISS et godt tilbud. Også noen av tilbudene i Norden (se kap. 4) vil være aktuelle for denne gruppen.

3.3 SENTRALE OPPLÆRINGSARENAER

3.3.1 Offentlige og private arenaer

Opplæring i musikk skjer på alle nivå. Figur 3 gir en oversikt over noen av de tilbudene som gis innenfor ulike arenaer. Som det framgår av figuren er det kun de frivillige organisasjonene som i dag har et opplæringstilbud målrettet mot arrangører.

Figur 3. Oversikt over tilbudet på ulike opplæringsarenaer

Som det framgår av figur 3 gir **grunnskolen** generell kompetanse innenfor musikk. Gjeldende læreplan for grunnskolen (L97) legger stor vekt på viktigheten av kultur og kreativitet:

”Opplæringa må gi elevane høve til å utfalde sine egne skapande evner og vere med å gi dei ei estetisk fostring. Kulturaktivitetar og kulturformidling skal stå sentralt, og skulen skal leggje til rette for at dei kan medverke i aktivitetar og uttrykksformer som til dømes skulekor, konsertar og teatergrupper.”

De praktisk-estetiske fagene kunst og handverk, musikk, kroppsøving og heimkunnskap, har stor plass i grunnskolen. Etter en rapport fra OECD fra 1998 (omtalt i St.meld.nr 39 (2002-2003)) er Norge blant de landene som bruker flest undervisningstimer til slike fag. Det er skolenes ansvar å oppfylle intensjonene med L97. Gjennom L97 er skolene forpliktet til å gi elevene et kulturtilbud og å nytte egne midler til dette.

Statistisk sentralbyrå gjennomførte på oppdrag fra KUF i 2000 en undersøkelse om læreres kompetanse for undervisning i grunnskolen. Undersøkelsen viste at 60% av musikk lærerne på mellomtrinnet og 75 % på ungdomstrinnet hadde musikkutdanning, mens rundt halvparten av lærerne som underviste i musikk og kunst og håndverk på småskoletrinnet hadde kompetanse tilsvarende 4 vekttall eller mer (Statistisk sentralbyrå: Kompetanse i grunnskolen. Hovedresultater 1999-2000). Likevel hevdes det fortsatt at kulturfagene har for liten plass i grunnskolen, og at fagene altfor ofte er overlatt til tilfeldighetene.

Som det framgår av oversiktene i kap. 4 er flere høgskoler i gang med å utvikle nye studier og studiemoduler som kan imøtekomme skolenes utvidete behov i både grunn-, videre- og etterutdanning på området.

Musikk- og kulturskolene er et tilbud for elever som ønsker mer opplæring innenfor musikk enn det grunnskolen kan gi. Det finnes i dag musikk- og kulturskoler i alle kommuner, men med store variasjoner i utbyggingen når det gjelder både innhold og oppbygging, fra mer tradisjonelle musikkskolelignende tilbud til utvikling i retning av kulturpedagogiske ressursentra. Opplæringen har i hovedsak fokus på opplæring av utøvere innenfor musikk, dans, drama, billedkunst, film m.m. De fleste musikk- og kulturskolene gir tilbud innenfor de mer klassiske uttrykksformene, mens bare noen få gir tilbud innenfor populærkulturens uttrykksformer. Undervisningspersonalet i musikk- og kulturskolene er lærere med både formell og reell kompetanse. Det kan være lærere med formell høgskole- eller universitetsutdanning og det kan være lokale kunstnere og kulturbærere.

Mange musikk- og kulturskoler sliter som resten av kulturlivet med å finne egne lokaler for undervisning. Det er mangel på tilrettelagte lokaler for opplæring innenfor populærmusikkens uttrykksformer ettersom disse ofte krever lokaliteter med bl.a. god lydisolasjon. Det er også stor variasjon mht. tilgang til ulike instrumentgrupper. Utover de store byene er det generelt mangel på lærerkrefter innenfor rytmisk musikk. I følge tall fra rapporten ”Behind the music” arbeidet 1708 av totalt 183 000 personer i musikk- og kulturskolene i 1999 innenfor det rytmiske området.

Mange musikk- og kulturskoler er viktige arrangører av lokale konserttilbud. De aller fleste er knyttet til interne elevkonsertar, men noen kulturskoler legger vekt på å tilby konsertar også til et større publikum enn skolens elever og foreldre.

Noen få musikk- og kulturskoler er i ferd med å utvikle tilbud knyttet til nettopp arrangørkompetanse. En av de er Kulturskolen i Asker som samarbeider med Studio Asker (et plate og lydstudio), om tilrettelegging av opplæringstilbud både for barn, ungdom og voksne innenfor en bredt anlagt arrangørkompetanse der teknisk kompetanse står sentralt. Et annet eksempel er Norsk kulturskoleråd som sammen med Notodden Blues Festival arrangerer bluesseminar for ungdom i forkant av selve festivalen. Dette tilbudet har eksistert i 15 år og har god oppslutning.

Musikk- og kulturskolene har i senere tid også utvidet sitt samarbeid med videregående skole.

På **videregående skoles nivå** finnes det i dag i underkant av 50 skoler som tilbyr 3-årig opplæring innenfor musikk, dans og drama. Læreplanene for disse skolene har fremdeles et sterkt fokus på de utøvende kulturuttrykkene, men elevene får også kunnskap om formidling gjennom et stort antall produksjoner i løpet av skoletiden. De aller fleste produksjonene har et internt preg, men de fleste steder legges det også opp til utadrettet arrangørvirksomhet som del av opplæringen.

Noen videregående skoler har gode framføringslokaler med mulighet for rigging av både lys og lyd. Kompetanse for kvalifisert bruk av dette utstyret er imidlertid ikke alltid tilstede, verken i lærerstaben eller i elevflokkene. Det burde derfor legges til rette for kompetanseheving på området. En mulighet er å legge til rette for internt samarbeid mellom eksisterende linjer der de har både musikk og tekniske fag. I utgangspunktet kreves da en tilpasning av eksisterende læreplaner og samordning av tidsressurser. En mer radikal løsning vil være å etablere egne opplæringstilbud i skjæringsfeltet mellom musikk og teknikk.

For alle disse skoleslagene, både innenfor den offentlige skolen og musikk- og kulturskolen, refereres det i kap. 2 til behov for flere lærekrefter med bakgrunn fra rytmisk musikk. Det er også et stort behov for lærere med kunnskap om tilrettelegging av konserter og andre kulturarrangement. Spesielt synes mange å mangle teknisk kunnskap og kompetanse.

I tillegg til det offentlige tilbud finnes gode opplæringstilbud innenfor **folkehøgskoler og private skoler**. Mange ungdommer søker fortsatt folkehøgskoler som et "friår" etter videregående skole. Noen av skolene har omfattende tilbud innen musikk og andre kunst- og kulturfag, både for utøvere og for tilretteleggere.

De private skolene er i hovedsak kommersielle aktører. I vår sammenheng er det mest naturlig å nevne NISS (Nordisk institutt for scene og studio). Faglig plasserer NISS seg på et nivå mellom videregående skole og høgskole. Det er spesielt tilbudene innenfor Norsk Lydskole som er relevante i vår sammenheng. Her gis det tilbud om en toårig utdanning med fordypning innenfor lydteknikk. I tillegg tilbys det lys og sceneutdanning innenfor Film og TV-akademiet. Skolen tilbyr også modulbaserte kursrekker som kan tas både som kurs ved skolen og som brevkurs. Kravene til opptak er lave, og det er usikkert på hvilket faglig nivå disse kursene plasserer seg.

3.3.2 Frivillige arenaer

Norsk musikkliv er bygget opp gjennom et tett samarbeid mellom offentlige og frivillige aktører. Lokale frivillige musikkaktiviteter har, sett i et historisk perspektiv, alltid hatt en sentral plass i utviklingen av dagens utdanningssystem. Aktø-

rene innenfor fritidsmusikklivet har dels synliggjort behovet for opplæring og skolering, dels utviklet egne opplæringstilbud, og i andre sammenhenger fungert som pressgrupper for etablering av offentlige tilbud. Et eksempel på dette er arbeidet med skolering av dirigenter for fritidsmusikklivet. Opplæringen var lenge organisasjonsintern, men er de siste årene videreutviklet som utdanningstilbud innenfor høgskolesystemet.

Frivillige organisasjoner har i lengre tid hatt sterk fokus på tilretteleggerrollen. Organisasjoner som Norsk Rockforbund, Norsk jazzforum, Musikkens Venners Landsforbund og andre, driver både interessepolitikk og målrettet skoleringsarbeid. Organisasjonene tilsluttet Norsk musikkråd gjennomførte i 2002, 31 kurs over 822 timer med til sammen 297 deltakere. Disse tallene, som er hentet fra statistikk for voksenopplæring, dekker likevel ikke hele virksomheten. Kortere kurs eller spesielt tilrettelagte seminarer er ikke med i tallmaterialet (som reglene for støtte til voksenopplæring tilsier). Norsk Rockforbund, en ren arrangørorganisasjon, har i flere år arbeidet med et eget e-læringsprosjekt "Better Concerts", som nå er under utprøving. Dersom prøveprosjektet blir vellykket, vil det sannsynligvis etableres som fast tilbud. Også Norsk jazzforum har arbeidet aktivt med skolering av sine arrangører. Norsk Rockforbund og Norsk Jazzforum har også samarbeidet om slike kurs.

Norsk musikkråd favner mange av de mest sentrale interesseorganisasjonene innenfor musikklivet, og har satset på dette arbeidet både gjennom utvikling av materiell og som kursarrangør. Gjennom de regionale musikkrådene er det for eksempel kjøpt inn enkelt opptaksutstyr som det lokale musikklivet kan benytte. Det drives også mer målrettet opplæring innenfor dette området. NMR har de siste årene hatt fokus på unge utøvere innen rytmisk musikk. Gjennom Musikkverkstedsordningen og FRIFOND (overskudd fra tippemidlene som går til kulturarbeid med og blant barn og unge), er det gjort mye for lokal tilrettelegging av øvelokaler og opplæring. NMR har gjennom dette arbeidet avdekket en stor underskog av aktive ungdommer som ønsker å utvikle seg innenfor rytmisk musikk.

Selv om det er stor aktivitet i regi av frivillige aktører og gode opplæringstilbud, er de aller fleste av tilbudene ikke innpasset eller nivåplassert i forhold til det offentlige utdanningssystemet. Det er kursvirksomhet som spenner fra begynneropplæring for amatører til fagspesifikke kurs for profesjonelle aktører. En gjennomgang av statistikken fra organisasjonenes voksenopplæringsvirksomhet viser at selv kurser som er plassert på høyere nivå, og dermed nivåmessig godkjent på høgskolenivå, gjennomføres uavhengig av universitet og høgskoler, og uten noen form for formalisering av oppnådd kompetanse.

Selv om de frivillige organisasjonene gjør et godt skoleringsarbeid for egne medlemmer og andre interesserte, dekker de i følge miljøene selv, på langt nær behovet for tilrettelagt opplæring innenfor de områdene denne rapporten omhandler. Det er heller slik at de gjennom sin virksomhet avdekker et bredt spekter av kunnskapsbehov som de bare i begrenset grad klarer å dekke.

3.3.3 Andre opplæringsarenaer

Ungdommens kulturmonstring (UKM) bør nevnes som aktør i denne sammenheng. UKM er i utgangspunktet en offentlig tilrettelagt formidlingsarena og møteplass, der det offentlige ofte har hovedansvar for kontinuiteten, men der frivillige

aktører er sentrale for enkeltarrangement spesielt på lokalt og regionalt nivå. I tillegg til formidling av ungdommenes kulturaktivitet, genereres det rundt denne møteplassen et bredt spekter av andre aktiviteter. Fra kun å fokusere på utøverne har UKM de siste årene også fokusert på utvikling av rammene rundt arrangementene, og behovet for skolering av tilretteleggerne. Det gis nå tilbud om opplæring og oppfølging for bruk av nye medier både som uttrykk i seg selv og som formidlingskanal. Det har vært satset på skolering av konferansierer, og det fokuseres nå på behovet for å skolere ungdommene og frivillige aktører som arrangører og tilretteleggere både lokalt, regionalt og sentralt.

Opplæring drives også i regi av **musikkindustrien** selv. Dette kan være kurs eller seminarer, eller fadderordninger for nyansatte. Musikklivets organisasjoner favner i tillegg til de frivillige amatørorganisasjonene også fag- og interesseorganisasjoner for profesjonelle musikere. Innenfor mange av disse profesjonelle strukturene drives det utstrakt opplæringsvirksomhet; ofte med lite penger og stor grad av frivillig innsats.

3.4 UDEKKEDE BEHOV

De fleste behovene for kompetanseheving for konsertarrangører, managere, teknikere og andre som jobber innenfor musikkfeltet er fortsatt udekket, selv om noen tilbud finnes og flere er under planlegging. Eksisterende opplæringstilbud er i liten grad formelt kompetansegivende. De er dessuten sjelden direkte knyttet til musikkfeltet, og har i liten grad integrert teori og praksis med kunnskap om lokale forhold.

Hvor stor del av målgruppen som vil søke plass i nye studietilbud og som samtidig ønsker formell kompetanse er vanskelig å anslå. Undersøkelsen i forbindelse med etablering av deltidsstudium i musikkadministrasjon ved Høgskolen i Telemark viste at mange var interessert i mer kunnskap, men ikke alle la vekt på at dette skulle være kompetansegivende. Mye tyder imidlertid på at ungdom i dag er opptatt av å bygge opp formell kompetanse også innenfor egne fritidsområder. Kvalitetsreformens mulighet for å sette sammen sin egen utdanning med moduler fra ulike fag vil sannsynligvis påskynde disse tendensene.

Dette er også i samsvar med nyere offentlige innstillinger der koblingen mellom frivillig kulturengasjement og opplæring blir flettet tettere sammen enn før, nå sist i St.meld. nr. 39 (2002-2003) ”Ei blot til lyst – Om kunst og kultur i og i tilknytning til grunnskolen”, der regjeringen sier:

”Styrking av den kulturelle kompetansen hos barn og unge vil både øke livskvaliteten og være en framtidsinvestering for å møte stadig økende behov i arbeidsliv og næringsliv. Både i arbeidsmarkedet og samfunnet generelt blir tekst, lyd, bilde, grafikk, design, interaktivitet og informasjonsteknologi stadig mer integrert og gjensidig forsterkende.

(...)

Høgskolene har viktige oppgaver i forhold til forsknings- og utviklingsarbeid, der det settes fokus både på lærerkompetansen og på metoder for samhandling mellom ulike aktører. De vil være en viktig meddaktør i et samspill mellom fagaktører i kultursektoren og skolene. De

res spesielle ansvar vil være å legge til rette for fagdidaktiske forsøk og prosjekter i og i tilknytning til skolen. Departementet ser det som viktig at utdanningsinstitusjonene legger til rette for studietilbud, kompetanseutvikling og utviklingsarbeid på området.”

Som det går fram av kap. 4 finnes det mange studier som kan være aktuelle for både dagens og framtidens tilretteleggere. Så langt vi har klart å avdekke er det likevel behov for mer, bredere og mer systematisk kontakt mellom utdanningsinstitusjonene og praksisfeltet, både når det gjelder fagtema og praksisperioder. Erfaringer fra studier der det er nær kontakt og samarbeid med praksisfeltet viser at studentene får verdifull og oppdatert kunnskap om den hverdagen de møter etter endt studium. Noen universitet og høyskoler har allerede ordninger for godkjenning av praksiskunnskap inn i ulike studieløp. Og praksisfeltet er stort innenfor den rytmiske musikken, med flere hundre festivaler og flere hundre konsertarrangører fordelt over hele landet.

Det synes i dag ikke å være grunnlag for å etablere nye fulltids studietilbud for managere eller musikkingeniører i Norge. Dette skyldes primært at disse gruppene har for få utøvere til at det er grunnlag for egne studier. Som det framgår av kap. 4 finnes det studietilbud i Norge der enkeltelementer kan være interessante for noen. I tillegg finnes det gode tilbud i Norden som kan søkes av norske interesserte.

Når det gjelder arrangørkunnskap, vurderes både behovet og antall aktører å være tilstede for etablering av nye tilbud. Et slikt tilbud bør ha et bredt tematilfang og på sikt favne alle temaområdene som berøres i figur 2. Det finnes et bredt spekter av fagområder som vil være aktuelle for alle innenfor kulturlivet, enten de jobber med ulike former for arrangement eller innenfor det som kan kalles kreative industrier. En fellesbetegnelse på et slikt studium kan være eventmanagement.

Erfaringene fra andre nordiske land tilsier at slike tilbud bør utvikles ved en eller flere høyskoler i et nært samarbeid med praksisfeltet og lokale næringsinteresser. Erfaringene tilsier videre at studietilbudene bør utvikles fra enkeltstående moduler og kursrekker for å bygges ut til et fullverdig bachelorstudium over tid.

4. EKSISTERENDE UTDANNINGSTILBUD PÅ UNIVERSITETS- OG HØGSKOLENIVÅ I NORGE OG NORDEN

Høyere utdanning i Norge gjennomgår nå en omorganisering og tilpasning i tråd med rammene i kvalitetsreformen (se nedenfor). Denne omformingsprosessen vil åpne for nye og endrede studietilbud med relevans for utdanningsbehovene vi har identifisert i denne rapporten. Det kan også medføre at eksisterende studier og fagmiljøer kan få endret og mindre framtidig relevans ved omlegging til ny fagprofil. Høsten 2003 skal det nye gradssystemet være fullt ut implementert ved alle institusjoner.

Å videreutvikle kunnskapsfeltet gjennom opplæring i universitets- og høgskolesektoren, forutsetter oversikt over hva som allerede finnes av relevante studietilbud, og helst også hvilke planer som legges for nye studietilbud. Som en innledning til denne gjennomgangen skisserer vi kort innholdet i den norske kvalitetsreformen.

4.1 DEN NORSKE KVALITETSREFORMEN

Kvalitetsreformen er en omfattende reform av høyere utdanning i Norge, vedtatt av Stortinget 12. juni 2001. Sentralt i reformen står ny gradsstruktur, tettere oppfølging av studentene, nye eksamens- og evalueringsformer, ny studiestøtteordning og økt internasjonalisering.

Kvalitetsreformen endrer oppbyggingen av utdanning ved universiteter og høgskoler. For avsluttende studier innføres grader på lik linje med benevnelsene i utlandet. **Bachelor** er en ny lavere grads betegnelse med en beregnet studietid på tre år, og **master** er en ny høyere grads betegnelse som bygger på bachelorgraden, med beregnet studietid to år utover bachelor. Etter avsluttet mastergrad kan studenter taes opp til et treårig doktorgradsstudium (Ph.D). Fra høsten 2003 vil den treårige graden bachelor (lavere grad) og den toårige graden master (høyere grad) erstatte de fleste av dagens eksisterende grader og yrkesutdanninger. Hovedregelen er at alle studier nå skal følge en 3 år + 2 år modell (evt. et femårig integrert løp). Stortinget har likevel bestemt at enkelte studier skal være unntatt fra den nye gradsstrukturen og får beholde eksisterende studielengde og grad. Det gjelder blant annet lærer-, kunstfag- og noen profesjonsutdanninger. Det gjøres også unntak for allmennlærerutdanningen, som fortsatt skal være fireårig, men som inngår i det nye gradssystemet når det gjelder gradsbenevnelse. Noen kunstutdanninger vil få en fireårig bachelorgrad.

For å oppnå gradene må studenten få opptak til, fullføre og bestå et gitt studieprogram, eller sette sammen studier etter retningslinjer gitt av lærestedet. Søkere som blir tatt opp til utdanninger som varer kortere eller lengre enn tre år, må undersøke ved lærestedet hvilken grad de kan få.

Studieåret er normalt 10 måneder delt inn i to semester. Det innføres et nytt karaktersystem med en gradert skala fra A til E for bestått eksamen, og F for ikke bestått. I tillegg erstattes dagens vektallssystem med studiepoeng. Et fullt studieår vil bli normert til 60 studiepoeng. Normal arbeidsmengde for en heltidsstudent

skal være 30 studiepoeng pr. semester, eller 60 studiepoeng pr. år. 60 studiepoeng svarer til tidligere 20 vektall, tilsvarende tidligere grunnfag og årsstudium.

Høgskolekandidatprogram går over to år med 120 studiepoeng. Ferdige utdannet kandidater får tittelen høgskolekandidat. Både den nye karakterskalaen og innføringen av studiepoeng er i samsvar med det europeiske ECTS-systemet (European Credit Transfer System).

Ved de fleste av universitetene og høyskolene legges det opp til faste studieløp. Studentene søker seg inn på et fastsatt studieprogram som fører fram til en bestemt bachelorgrad. En viktig målsetning for bachelorprogrammene er at graden skal kvalifisere til en yrkeskarriere og samtidig kvalifisere for videre studier. 3-årige studieløp kan være tverrfaglige programmer og inneholde emner fra mer enn ett fakultet eller en avdeling. Studenter som selv setter sammen studieløp utenfor de faste organiserte programmene og tilfredsstiller bachelorforskriftens krav til dybde på 80 studiepoeng, bredde på 60 studiepoeng og totalt antall studiepoeng (180), kan søke om tildeling av graden bachelor (fri bachelor). Stortinget uttalte under behandlingen av kvalitetsreformen at det burde stilles som et krav at alle høyere utdanningsinstitusjoner skulle kunne tilby studenter som ønsket det, et studieopphold i utlandet som del av et gradsstudium.

Fra høsten 2002 sto alle statlige universiteter og høyskoler fritt til å etablere og nedlegge studietilbud innenfor rammene av bachelorgraden. Enkelte av institusjonene tildeler friere bachelorgrader hvor studentene ikke følger et fast studieløp, men selv velger fag som kan settes sammen til en bachelorgrad. Det innebærer at dagens sentrale bestemmelser om krav til bredde og fordypning i lavere grad faller bort, og at slike krav dermed må fastsettes av den enkelte institusjon. Når det gjelder mastergraden fastsetter Utdannings- og forskningsdepartementet rammene for denne.

En sentral kvalitetsdimensjon ved reformen er at institusjonene skal gi studentene tettere oppfølging med løpende evaluering underveis i studiet. Stortinget vedtok ved behandlingen av Kvalitetsreformen (12. juni 2001) å be regjeringen legge til grunn at:

”Oppfølginga av den einkilde student skal seinast frå og med haustsemesteret 2003 styrkast vesentleg, mellom anna med meir seminarundervisning og individuell vegleiing på lågare grad”.

Dette forutsetter at institusjonene, eventuelt i samarbeid, viser kreativitet i å utvikle hensiktsmessige og velfungerende ordninger som kan gi reformen innhold og realisere Stortingets intensjoner.

Nye vurderingsformer med mer individuell veiledning og individuelle utdanningsplaner skal innføres. Ved studiestart skal institusjonen og studenten underskrive en gjensidig forpliktende utdanningsplan med bestemmelser om institusjonenes ansvar og forpliktelser overfor studenten, og studentens forpliktelser overfor institusjonen og medstudenter. Dette gjelder også studenter som planlegger å studere med redusert progresjon (deltidsstudenter). I disse tilfellene vil det være viktig at utdanningsplanen så presist som mulig fastsetter hvilke læringsmål som forutsettes oppnådd til hvilken tid.

De private høyskolene er ikke lovpålagt å innføre reformen på lik linje med de statlige institusjonene, men de fleste har valgt å innføre reformen etter samme mønster og tidsskjema som de statlige institusjonene.

4.2 NORSKE STUDIETILBUD

Telemarksforskning - Notodden har i forbindelse med dette prosjektet sendt forespørsel til norske universitet og statlige høyskoler, for å få oppdaterte oversikter over eksisterende relevante studietilbud og planer. 20 statlige høyskoler, 3 universiteter og Norges Musikkhøgskole gav tilbakemelding om sine studietilbud pr. brev eller e-post. Sammen med annen tilgjengelig kunnskap og informasjon, gir dette materialet et godt bilde av dagens tilbud, og i noen grad også av framtidige planer.

Mange statlige høyskoler tilbyr pedagogisk utdanning for lærere og førskolelærere, der musikk inngår. Noen har i tillegg 3-årig faglærerutdanning i musikk, dans og drama, med musikk som hovedområde. Universitetene i Bergen og Trondheim, sammen med Norges Musikkhøgskole og høyskolene i Agder, Stavanger og Tromsø, tilbyr alle utøvende musikkutdanning. Ved omlegging til det nye gradsystemet planlegger noen høyskoler å innføre/opprette nye studieelementer eller påbyggingsstudier som kan være av spesiell interesse.

Nedenfor følger en oversikt over de mest aktuelle studietilbudene.

4.2.1 Høgskolen i Agder

Bachelorstudium i musikk, dans og drama, med hovedområde musikk, Kristiansand. Dette er en faglærerutdanning (180 studiepoeng), der studentene kan velge mellom klassisk og rytmisk studieretning. HiA/Musikkonservatoriet tilbyr utøvende musikkstudium både i klassisk og rytmisk musikk. Konservatorieutdanningen kan være et rent utøvende studium eller den kan kombineres med praktisk-pedagogisk utdanning. HiA har flere videreutdannings- og påbyggingsstudier i musikk med varighet fra ½ til 2 år.

Musikkteknologi (30 studiepoeng) er et påbyggingsstudium som omfatter innføring i akustikk, innføring i elektronikk for lydteknikere, elektroniske instrumenter og datateknologi, sequenser og sampler, synthesizer og programmering, opptaksteknikk (prosjektarbeid) og valgfag. Søkere til studiet må kunne dokumentere spesielle forutsetninger innenfor fagområdet for å kunne bli tatt opp.

4.2.2 Høgskolen i Bergen

Høgskolen i Bergen tilbyr ikke studietilbud av spesiell relevans for denne utredningen i dag, men oppgir å ha startet en prosess for utvikling av nye tilbud. Dette tilbudet vil i første omgang være et modulbasert opplegg innen rammene for allmennlærerutdanning med musikk (60 studiepoeng) eller musikk grunnfag (60 studiepoeng).

Utgangspunktet er tanken om å imøtekomme prosjekt tanken i L-97 og også en erkjennelse av at kunnskap om arrangementproduksjon generelt, er sentral i dagens samfunn.

4.2.3 Høgskolen i Gjøvik

Bachelor i medie-management (180 studiepoeng/ 30 studieplasser) har som målsetting å utdanne høyt kvalifisert personell med grunnleggende forståelse for både produksjonsmessige og medietekniske forhold. Studiet bygges ut med fag som økonomi, markedsføring og ledelse.

Studentene skal utvikle evne til selvstendig arbeid, men trenes også til samarbeid gjennom gruppeprosesser. Høgskolen ønsker å utdanne medarbeidere til en industri med stort behov for kreative og selvstendige ansatte. Studiet baseres på forelesninger, laboratoriearbeid og problemløsninger gjennom prosjekt- og gruppearbeid. Fagplanen er lagt opp med en viss frihet slik at den enkelte student selv kan velge fordypning. Hovedprosjektet gjennomføres med en veileder fra høgskolen, og i de fleste tilfeller i samarbeid med en bedrift som oppdragsgiver.

Bachelor i medieteknikk (180 studiepoeng/60 studieplasser) er et teknisk orientert studium der studentene først skal tilegne seg en grunnleggende forståelse i informatikk og medieteknikk. Dette inkluderer innføringskurs, innføring i multimedia, programmering, algoritmer og datastrukturer, informasjonsstrukturering og databaser, menneske-datamaskin interaksjon, systemutvikling og matematikk. Studiet bygger videre med kurs innen området medieteknikk. Studentene får mulighet til å fordype seg i ulike teknikker som nettverksbaserte multimedia, farge- og billedanalyse, lyd og lydbehandling, informasjonsstrukturering og XML.

4.2.4 Høgskolen i Lillehammer

Bachelor i kulturprosjektledelse (180 studiepoeng/20 studieplasser). Kulturprosjektledelse er en utdanning for studenter som ønsker å kvalifisere seg for arbeid som prosjektleder og organisator av kulturprosjekter. Utdanningen kombinerer teori med praksis, kulturfag med økonomi og organisasjonsfag. Andre studieåret velger studentene å spesialisere seg, enten ved Høgskolen i Lillehammer, eller ved en annen utdanningsinstitusjon. Høgskolen i Lillehammer tilbyr valget mellom to spesialiseringer: *Kulturprosjektledelse - med spesialisering i fjernsyn* og *Kulturprosjektledelse - med spesialisering i billedkunst*. Dersom studentene ønsker å arbeide med andre kulturområder enn de høgskolen dekker, for eksempel musikk eller teater, er høgskolen behjelpelig med å sette sammen studieopplegg som involverer andre læresteder. **Prosjektledelse** (15 studiepoeng) er en studiemodul som del av 3. året, men også åpen for andre studenter som vil sette seg inn i prosjektorganisering som arbeidsform. Gjennom denne modulen skal studentene kunne beherske grunnleggende teorier på området prosjektledelse, og gis forutsetninger til å sette teoriene ut i egen praksis. Studiet legger stor vekt på å være i nær kontakt med det som skjer i kultursektoren, bl.a. ved et utstrakt samarbeid med aktørene i og omkring Lillehammer (festivaler, kulturforvaltningen, kulturinstitusjonene, fjernsynsutdanningen ved HiL osv.). I løpet av bachelorprogrammet får studentene ansvar for å lede (del)prosjekter, det være seg festivaler, fjernsynsprogrammer eller utstillinger. Opptakskrav er generell studiekompetanse/godkjent realkompetanse.

Bachelor i fjernsynsteknikk (180 studiepoeng/16 studieplasser) kvalifiserer for jobb i det profesjonelle fjernsynsmiljøet i Norge innen fagfunksjoner som foto, lyd, redigering, bildemiks, kamerakontroll og lignende. De fleste kandidatene går

inn i private og offentlige, norske og skandinaviske fjernsyns- og videoselskaper. Opptakskrav er generell studiekompetanse/godkjent realkompetanse.

4.2.5 Høgskolen i Stavanger

Bachelor i jazzpedagogikk (180 studiepoeng), 3-årig faglærerutdanning i musikk, dans og drama med hovedvekt på rytmisk musikk/jazz. Høgskolen i Stavanger tilbyr også hovedfag i **musikkpedagogikk** (120 studiepoeng) i samarbeid med Griegakademiet, Høgskolen i Bergen, i tillegg til utøvende musikkutdanninger. Stavanger setter høsten 2003 i gang et nytt modulbasert studium. De to modulene oppgis å være omfattet av stor interesse og søkning:

Musikk med vekt på flerkulturell forståelse (60 studiepoeng/30+30 poeng). Den ene modulen, *Music crossing borders* (30 studiepoeng), skal legges på dagtid, og ble raskt fulltegnet med interne lærerstudenter. Den andre modulen, *Musikk og Scene* (30 studiepoeng), tilbys på ettermiddagstid, planlegges og markedsføres for andre enn lærerstudenter.

Musikkproduksjon/opptaksteknikk (60 studiepoeng/10 studieplasser), videreutdanning. Utdanningen bygger på 2-3 årig program/medieingeniør-utdanning eller 2-3 årig musikkfaglig grunnutdanning. Søkere må dokumentere interesse og grunnleggende ferdigheter både på det musikkfaglige og ingeniørfaglige feltet. Studiet gir en kombinasjon av musikkfaglig- og opptaksteknisk kompetanse som skal sette studentene i stand til å foreta profesjonell lydfesting av musikk. Dette er et videreutdanningstilbud for studenter med ulik grunnutdanning, og deler av studiet blir derfor differensiert i forhold til studentenes bakgrunn. Studiet omfatter følgende faglige hovedområder:

- Innføring i det musikkfaglige og det ingeniørfaglige området
- Spill på instrument/ensemble
- Musikkproduksjon og opptaksteknikk
- Hørelære/interpretasjon
- Instrumentalkunnskap/akustikk
- Praksis

Produksjon og opptak av klassisk og akustisk musikk er særlig vektlagt, men det gis også rom for arbeid med andre stilarter. Undervisningen organiseres både som individuell veiledning, felles forelesninger, gruppearbeid, ekskursjoner, og praktisk arbeid.

Studiet baseres på flere samarbeidsprosjekter med bl.a. medieingeniørlinjen ved Høgskolen i Stavanger, Stavanger Symfoniorkester, Speculumfestivalen, Siddis Brass festival, Mai-Jazz/Stavanger Internasjonale Jazzfestival, ICMF/Stavanger International Chamber Music Festival, Shellprisen, foruten andre regionale aktører i musikkmiljøet. Norsk Lydarkiv er lokalisert ved samme avdeling ved HiS. Opptakskrav er fullført grunnutdanning/lavere gradsstudier, eller annen relevant kompetanse. Studiet er tilpasset utenlandske/engelskspråklige studenter.

4.2.6 Høgskolen i Sør-Trøndelag

Musikk 1 (60 studiepoeng), årsenhet, **Musikk 2** (30 studiepoeng) og **Musikk 3** (30 studiepoeng) er knyttet til lærerutdanningen og rettet mot undervisning i skolen. Studietilbudene oppgis i tillegg til den generelle delen også å omfatte prosjekt som bl.a. kan ha fokus på arrangementsproduksjon.

Musikk 7 drama (30 studiepoeng), er et nytt tilbud med studieplan under arbeid. Dette tilbudet skal også rettes inn mot grunnskolen og vil bl.a. inneholde produksjonsarbeid, instruksjons- og veiledningsmetodikk. **Musikk IKT** (30 studiepoeng), er også under planlegging for å kunne tilbys våren 2004. Et fagtilbud med fokus på musikk, lyd, bilde, som skal gi opplæring i bruk av audiovisuell programvare i tillegg til praktisk og teoretisk arbeid med musikk.

4.2.7 Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Bachelor i utøvende musikk (240 studiepoeng), innenfor klassisk, jazz og kirke musikk ved NTNU/Musikkonservatoriet i Trondheim. Praktisk-pedagogisk utdanning (2-årig), kan tas som tillegg eller som integrert del av et bachelorprogram. Trondheim tilbyr 4-årig **musikkpedagogisk utdanning** i jazz, der bl.a. undervisning i musikkformidling og musikkteknologi inngår som emne.

Bachelor med fordypning i musikkteknologi (180 studiepoeng), er et fagstudium med relevans for studenter som har interesse for tverrfaglige koplinger mellom teknologi og musikk, og som i yrkesmessig sammenheng vil være knyttet til ulike oppgaver innenfor utøvelse/produksjon/formidling av musikk, studioteknologi, multimedia, kunstteknologi, forskning, undervisning og informasjonsutveksling. Musikkteknologi representerer et møte mellom estetiske, utøvende og teknologiske fag, i skjæringspunktet mellom humanistiske fag og naturvitenskap med målsetting:

- Å åpne for en innsikt i musikkteknologiens historie og egenart og muliggjøre en reflektert og kritisk holdning til bruk av musikkteknologi.
- Å gi grunnlag for kreativ, selvstendig bruk av teknologi i musikk basert på praktiske øvelser og teoretisk opplæring i musikkteknologi som instrument, musikalsk verktøy og analyseredskap.

Programmet er et tverrfaglig tilbud til alle med generell studiekompetanse, men det er adgangsbegrenset og søkere som har bakgrunn fra musikk og informasjonsteknologi vil stå sterkest ved opptak.

4.2.8 Høgskolen i Telemark

Bachelor i kulturarbeid, Bø (180 studiepoeng), har som målsetting å kvalifisere studenter for arbeid i det offentlige og private kulturfeltet. Studentene skal utvikle en helhetlig forståelse for kulturlivet, forandingsprosesser og tendenser, og for kulturens vilkår i samfunnet. Studiet legger stor vekt på å se kulturlivet i et analytisk perspektiv. Studiet retter seg mot arbeid innen offentlig kulturadministrasjon, kulturformidlingsinstitusjoner (for eksempel museum, kulturhus, festivaler), prosjektrettet aktivitet og frivillige organisasjoner. Studiet skal også utvikle studentenes kompetanse som iscenesetter og formidler.

2-årig studium i kulturarbeid (120 studiepoeng), svarer til de to første år av bachelorprogrammet, og kvalifiserer for tittelen høyskolekandidat i kulturarbeid. Tredje året i bachelorprogrammet er entreprenørskapsrettet, med administrative og prosjektrettede fag.

1-årig påbyggingsstudium i kulturarbeid (60 studiepoeng), svarer til siste året av 3-årig studium, og har foreløpig begrenset eksternt opptak.

Kulturarbeid deltid, Bø, er et to-årig deltidsstudium i kulturarbeid med fordypning i musikkformidling eller kunstformidling. Deltidsstudium i kulturarbeid svarer til årsstudium over to år. Studiet er lagt opp som fjernundervisning i tillegg til åtte intensive vekesamlinger, slik at studentene skal kunne kombinere studiet med fulltidsarbeid.

Deltidsstudiet er todelt. Overordnede mål, rammer og oppgaver for norsk musikkliv utgjør den ene delen, og musikkadministrasjon, musikkorganisasjon og musikkformidling den andre. Studiet legger vekt på musikk som estetisk og sosialt fenomen, musikkpolitikk, musikkforvaltning, og musikkfaglig og musikkpedagogisk ledelse. Det tas opp studenter hvert andre år. Studiekompetanse, eller dokumentert relevant utdanning og/eller arbeidserfaring er opptaksgrunnlag.

Master i kulturstudier, Bø (120 studiepoeng), er et tverrfaglig humanistisk og fortolkende samfunnsvitenskapelig påbyggingsstudium. Studiet er satt sammen av et innføringsemne, to valgte fordypningsemner og en hovedoppgave. Innføringsemnet er felles for alle og omfatter kulturteori, vitenskapsteori og faghistorie, i tillegg til metode som eget kurs (6 studiepoeng). Fordypningsemnene er tverrfaglige og blir tilbudt i form av ulike semesteremne. Studiet har fire overordnede fagperspektiv: et allment kulturteoretisk perspektiv, et historisk perspektiv, et estetisk/litterært perspektiv og et samfunnsvitenskapelig/kultursosiologisk perspektiv. Som opptaksgrunnlag kreves cand.mag.-grad med et humanistisk eller et relevant samfunnsvitenskapelig fag i fagkretsen.

Bachelor i praktisk - estetiske fag, Notodden, faglærerutdanning (4 år grunnstudium), der **musikk** (30 studiepoeng) inngår. Musikkfaget legger vekt på ledelse og tilrettelegging av praktiske musikkaktiviteter og på musikkpedagogisk refleksjon. Det settes også fokus på planlegging og gjennomføring av skole- og barnehagekonserter og musikk samarbeid innen ulike oppvekstmiljøer.

Notodden har allmennlærer- og førskolelærerutdanning som også tilbyr musikk som fordypningsfag.

Bachelor i folkemusikk, Rauland, er satt sammen av Folkemusikk 1, Folkemusikk 2, og et tredje år som kan være et annet studium fra høyskolen eller andre studiesteder. Studiet har en tradisjonsbevarende, en kulturformidlende og en skapende side.

Folkemusikk 1, 1 år grunnstudium (60 studiepoeng), gir praktisk og teoretisk innføring i norske folkemusikktradisjoner, og kan sammen med for eksempel lærerutdanning og kulturfaglig høgre utdanning inngå som del av bachelor- eller mastergrad. Studiet inneholder prosjektarbeid og ulike formidlingsoppgaver som mindre konserter og arrangementsdeltakelse i samarbeid med lokale og regionale frivillige, private eller offentlige aktører. Opptakskrav er generell studiekompetanse eller realkompetanse.

Folkemusikk 2, 1 år påbygging (60 studiepoeng), bygger på grunnstudiet. I studiets fellesdel settes det fokus på folkemusikk som kulturpolitisk og historisk fenomen (etnomusikkologi). I fordypningsdelen kan studentene velge mellom: utøving (formidling fra scene, kunstnerisk utvikling), allmenn formidling (i skolen, ved institusjoner m.m.) og arkiv og innsamlingsarbeid. Et skriftlig prosjektarbeid er knyttet til fordypningsdelen. Det er obligatorisk studietur til utlandet. Utdanningstilbudet retter seg mot arbeid i kulturinstitusjoner, frivillige organisasjoner, skoleverket og egen virksomhet.

Folkemusikkformidling er obligatorisk fellesemne for alle studenter. Enkelt- eller gruppevis skal studentene forberede og gjennomføre ulike formidlingsprosjekt. Prosjektdokumentasjon og praksis inngår i studiet. Opptakskrav er 1-årig studium i folkemusikk eller tilsvarende utdanning og praksis.

Masterstudium i tradisjonskunst, Rauland (120 studiepoeng). Nytt studium fra høsten 2003. Utdanningen som vektlegger formidling kvalifiserer for forskning og utviklingsarbeid, for arbeid i kunst- og kulturinstitusjoner, konsulentvirksomhet, arbeid i medie- og kultursektoren og for egen utøverkarriere. Opptakskrav er bachelorgrad i folkekunst eller folkemusikk eller et annet treårig studieprogram der folkekunst eller folkemusikk utgjør minimum 80 studiepoeng. Studenter med annen fagbakgrunn kan tas opp på studiet etter spesiell søknad.

4.2.9 Andre høyskoler

I tillegg til de studier og høyskoler som er nevnt finnes også relevante studiemoduler og fagkomponenter ved flere andre norske høyskoler, men i mindre grad. Det kan også utvikle seg relevant arrangørkompetanse i studiemiljø og studentmiljø ved læresteder som tilbyr en blanding av kunst- og kulturutdanninger, journalist-, informasjons- og medieutdanninger og økonomisk/administrative studietilbud. Høgskulen i Volda er eksempel på et slikt kreativt utdanningsmiljø.

Nevnes må også de mange studietilbudene innen ledelse, økonomi og administrative fag ved Handelshøyskolen BI. BI tilbyr mange av sine fag og kursrekker regionalt, og noen av disse tilbudene er utformet i nært samarbeid med ulike samarbeidspartnere og oppdragsgivere.

4.3 RELEVANTE UTDANNINGSTILBUD PÅ NORDISK NIVÅ

I rapporten "Fra kjeller til festival" fra Norsk musikkråd konkluderes det med et stort behov for koordinering og samarbeid om opplæringstiltak innenfor hele musikkbransjen, fra amatørbandet som øver i kjellerne til de store profesjonelle festivalene. Disse konklusjonene samsvarer godt med vurderinger i Danmark, Sverige og Finland. De er inne i en tilsvarende utvikling, og har avdekket samme utdanningsbehov. De nordiske landene arbeider nå med å realisere ulike utdanningsprosjekt på ulike nivå og med ulike former for utdanningssamarbeid, primært på nasjonalt nivå.

Parallelt med avdekkingen av utdanningsbehovene, ser vi derfor utvikling og etablering av ulike nordiske utdanningsnettverk. Dette er nettverk som spenner fra mer tradisjonelt utdanningssamarbeid som for eksempel fagnettverk for rytmisk

musikk innen universitets- og høyskolesektoren, Nordplusnettverket Nordpuls og et Nordplusnettverk under etablering mellom Høgskolen i Lillehammer og Högskolan i Kalmar, til nye mer utradisjonelt sammensatte nordiske nettverk med vekt på utdanning, kunnskapsbygging og næringsutvikling. Eksempel på det siste er det skandinaviske innovasjonsnettverket JENKA Creative Industries, med utspring i Roskilde.

Nedenfor følger en oversikt over de mest relevante nordiske studietilbud. Der ikke annet er angitt er sitatene hentet fra studiepresentasjon på Internett.

4.3.1 Nordplus

De fleste utdanningsnettverkene innen høyere utdanning er etablert under og får støtte fra **Nordplus**. Nordplus er et nordisk program for utveksling av studenter og lærere, og for felles fagutvikling innen høyere utdanning i Norden. Programmet bygger på nettverkssamarbeide mellom utdanningsinstitusjoner, universiteter og høyskoler innen samme fagområder, og er finansiert av Nordisk Ministerråd.

Norpuls er et slikt nordisk nettverk for rytmisk musikk. Utdanningsinstitusjoner kan være nettverksmedlemmer dersom institusjonen tilbyr høyere utdanning innen jazz, pop, rock eller beslektede sjangrer. Institusjonens utdanningstilbud skal ha som målsetting å utdanne profesjonelle musikere og/eller musikk lærere. Institusjonenes utdanninger skal være av minst to års omfang, og tilby minst ett av følgende hovedemner: instrument/sang, ensemble, komposisjon. Nettverket har 19 medlemsinstitusjoner, av dem 4 norske som vi allerede har presentert: Høgskolen i Agder, Høgskolen i Stavanger, Norges Musikkhøgskole og Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet i Trondheim. Medlemmer er også Det Jyske Musikkonservatorium, Århus, Rytmisk Musikkonservatorium, København og Sibelius-Akademiet. Disse har alle relevante utdanningstilbud for vårt arbeid som blir presentert mer utførlig senere.

4.3.2 Sverige

Baltic Business School (BBS) er den nye handelshøgskolen i **Kalmar**. BBS har 2000 studenter og er en del av **Högskolan i Kalmar** (med ca 8000 studenter). BBS tilbyr økonomistudier i kombinasjon med kultur og opplevelser, men også tradisjonell økonomi- og markedsføringsutdanning med påbygging til master.

Hultsfred er en foretaksby (15 000 innbyggere) rettet inn mot musikkbransjen. I Hultsfred er referanse- og forskningsbiblioteket for svensk populærmusikk plassert, samt en rekke utdanninger rettet mot musikkindustrien. De musikkrelaterte aktivitetene er samlet under fellesbetegnelsen **Rock City** som i dag favner foreningen Rockparty, Hultsfredsfestivalens kontor og **Svensk Musikk- og Opplevelsesindustri (IUC)**. I nær framtid flytter også det svenske rockarkivet til Hultsfred.

IUC er et utviklingselskap for svensk musikk- og opplevelsesindustri med målsetting å skaffe de beste forutsetninger for økt tilvekst. IUC er en møteplass for folk med idéer, personer knyttet til små og store bedrifter, forskere og privat næringsliv i møte med offentlige myndigheter. IUC gir støtte til nye produktidéer, tjenester, prosesser og konsept gjennom kapital, kompetanse og kontaktnett. IUC blir eid av 50 ulike aktører innen bransjen, bl.a. SAMI (Svenska Artister ock Mu-

sikers Interesseorganisation), Föreningen Rockparty, Studieförbundet Musikk & Media, Motor Sony Music, Almi Företakspartner m.fl.

IUC utreder og belyser behov som musikkbransjen har i infrastrukturelt viktige spørsmål, og fungerer slik som en Thinktank (tankesmie).

Music Management, BBS/Rock City, Hultsfred (120 studiepoeng). Dette er et musikkteknikkprogram over tre år som henvender seg til studenter som tar sikte på å arbeide i musikkbransjen, uansett musikkstil eller type virksomhet. Musikkindustriprogrammet skal kvalifisere studentene for ledelsesjobber som prosjektleder, markedssjef, salgssjef eller artistansvarlig eller artistagent i musikkbransjen. **Første året** får studentene grunnleggende kunnskap i bedriftsøkonomi og kunnskap om musikkbransjens aktører, kultur i utvikling og endring, musikkproduksjon, bl.a. plateproduksjon og ulike typer evenement. **Andre året** behandles juridiske spørsmål av betydning for musikksektoren, som for eksempel avtale- og opphavsrett. Samtidig gis fordypning i musikkproduksjon, bedriftsøkonomi og markedsføring. **Tredje året** fullføres studiet til kandidateksamen med bedriftsøkonomi som hovedemne. I tillegg vektlegger studiet markedskommunikasjon, relasjonshåndtering og tjenestekvalitet i bedriftsøkonomien, og innlevering av en prosjektoppgave. Det gis også anledning til utenlandsopphold. 80 studiepoeng gir høgskoleeksamen i bedriftsøkonomi, 120 studiepoeng fører til bachelor i bedriftsøkonomi. Opptakskrav er godkjent studiekompetanse.

Music Management, BBS - fjernundervisning for musikkbransjen, nytt deltidsstudium fra høsten 2003 i samarbeid med Rock City og IUC. Studiet er basert på høgskoleutdanningen Music Management som BBS startet i 2002 og er tilpasset yrkesaktive ved at det bygger på studiesamlinger i kombinasjon med fjernundervisning. Janne Lundquist, som det siste året på oppdrag av IUC, BBS og Rock City har undersøkt behovet for denne kompetansehevingen konkluderer slik:

”Utbildningarna är mycket eftertraktade av svensk musikbransch.”

Og Kjell Arvidson, programansvarlig for Music Management på BBS fortsetter:

”Möjligheten att kombinera det vanliga heltidsarbetet och studier på distans har väckt stort intresse från musikbranschen vid de innledande presentationerna. (...) Att utbilda sig på distans innebär stor frihet i tid och rum, såväl för företaget som för den enskilda medarbetaren. (...) Inläringen blir ofta bättre när man kan praktisera kunskaperna parallellt med studierna. Utbildning på distans innebär även kostnadsbesparingar jämfört med traditionell undervisning.”

Lars Rönnlund, VD på IUC Svensk Musikk- og Upplevelsesindustri har denne kommentaren til studiet:

”Music Management på Baltic Business School i Kalmar och Rock City Hultsfred är marknadsledande i Sverige när det gäller utbildning för musikbranschen, så detta var ett naturligt steg att ta. (...) Dessa första utbildningar riktade mot yrkesverksamma i musikbranschen är ett led i vår strävan att stärka kompetensen i en av Sveriges framtidsbranscher”.

Music Engineering, BBS/Rock City, Hultsfred (80 studiepoeng). Musikkteknikkprogrammet ved Høgskolan i Kalmar, plassert i Hultsfred, fører fram til høgskoleeksamen i datateknikk, og bygger på et utdannings samarbeid mellom Kalmar

og Rock City. Utdanningen er en blanding av grunnleggende teoretiske emner med praktiske tillempinger, som utføres i et profesjonelt musikkmiljø. Studiet tar utgangspunkt i at produksjon og distribusjon av musikk i dag er et høyteknologisk område med avansert digital signalbehandling i samspill med kunstnerisk musikkopplevelse. Utdanningen inneholder kurs innen programmering, digital produksjon og distribusjon av musikk der en utnytter internett som distribusjonskanal.

Den nære kontakten med Rock City gir muligheter for å utvikle studiet i samvirke med folk i bransjen. Dette samarbeidet skal gi garanti for at utdanningens innhold dekker reelle behov. Musikkbransjen har et stort behov for å utvikle nye digitale verktøy for musikkdistribusjon. Utdanningen skal gi gode kunnskaper for å arbeide med slike datatekniske tilpasninger i forbindelse med distribusjon og produksjon av musikk. Høgskoleeksamen i datateknikk kan påbygges til høgskoleingeniør- og teknologikandidateksamen. Det blir tatt opp 30 studenter høsten 2003.

4.3.3 Danmark

Music Management, Rytmisk Musikkonservatorium (RM), København er en 3-årig utdanning i ledelse og utvikling innenfor musikkbransjen, etablert i 2002. Studiet ble opprettet med bakgrunn i musikkbransjens anbefalinger om å styrke og utvikle bransjen, bl.a. med bransjerelevante utdannelser.

Utdannelsen består av tre fagblokker: Bransjestudier, kulturstudier og virksomhetsstudier. Hver fagblokk består av en rekke spesielle fag, kurser og produksjonsforløp. Utdannelsen er delt i et basisstudium og et profilstudium. Et toårig basisstudium avvikles som klassebaserte moduler innenfor utdannelsens tre fagblokker. Basisstudiet avvikler undervisningen fortrinnsvis på RM eller den er lagt til virksomheter i musikkbransjen. Selve undervisningen tilrettelegges som en blanding av forelesinger, seminarer og konkrete produksjonsforløp. Det ettårige profilstudiet gir studentene muligheter til individuelle studier for å kunne profilere seg innen en av utdannelsens tre fagblokker. På profilstudiet legges undervisningen primært opp som individuelle studier, og omfatter også et lengre studieopphold i utlandet. Studentene gjennomfører i tillegg et større avgangsprosjekt i kombinasjon med mer spesialiserte studier.

Utdannelsen tar sikte på å kvalifisere for et vidt spekter av jobber innenfor musikkbransjen, plateselskaper, konsertbyråer, managementvirksomheter, festivaler, spillesteder og for medie- og internettbransjen. Kandidatene forventes å arbeide som A&R folk (Artist & Repertoire), produkt managers, spillestedsledere, konsertarrangører, produktsjefer, managers, bookere, kulturformidlere etc. Opptakskravet er gymnas og bransjerelevante yrkeserfaringer. Det legges vekt på at søkerne har analytisk sans, evner for "køpmannskap", gode musikkunnskaper og et generelt godt øre for musikk. Det forutsettes gode kommunikasjons- og samarbeidsevner.

RM har frammøteplikt til all undervisning på sine heltidsstudier. Studentene ved RM kan derfor ikke forvente å skjønne en aktiv karriere som musiker, underviser eller lydtekniker ved siden av studiene. RM gir all undervisning gratis. Det er stor søkning, men foreløpig svært få plasser. Yrkesmulighetene forventes å være gode.

Lydteknikerutdanningen, RM, er 3-årig og ble opprettet i 2000 som del av konservatoriets strategi om å kunne tilby et bredt spekter av utdannelser for å imøte-

komme den rytmiske musikkens behov på alle områder. Utdannelsens formål er å kvalifisere til lydtekniker, primært innenfor rytmisk musikk. Hovedfag i utdannelsen er lydteknikk- og produksjon. Foruten en rekke tekniske fagområder inneholder også utdannelsen faget **Studie- og konsertproduksjoner**. Dette faget avvikles dels i forbindelse med konservatoriets egne løpende konsert- og lydstudieaktiviteter, dels i særlig tilrettelagte forløp. I studiet siste del blir det i økende grad lagt vekt på individuell tilrettelegging, f.eks. i form av selvvalgte produksjoner og studieopphold i utlandet. Undervisningen er tilrettelagt som en blanding av fast timeplanlagt undervisning og kurser, stevner, prosjektveker m.m.. I løpet av utdannelsen inngår studentene dessuten i en rekke selvtilrettelagte produksjoner sammen med studenter fra konservatoriets øvrige linjer.

Søkere til utdannelsen skal i utgangspunktet ha gode lydtekniske og musikalske forutsetninger og ferdigheter. Da lydteknikere skal kunne arbeide sammen med mange forskjellige mennesker i pressede situasjoner, stilles det krav om gode kommunikasjons- og samarbeidsevner. De ferdige kandidatene forventes å arbeide i lydstudier, ved live-konserter, innenfor radio/tv m.m.. Yrkesmulighetene forventes å være gode.

Musikklærerutdanningen, RM, er den eldste og største utdannelsen ved institusjonen, i sin tid opprettet på grunn av et stort udekket behov for kvalifiserte rytmiske undervisere i bl.a. musikkskolen. Musikklærerutdanningen er 4-årig, men med mulighet for et 5. diplomår. Utdanningens formål er å dobbeltkvalifisere den ferdige kandidat, dels som utøver, dels som musikklærer innenfor den frivillige musikkundervisning.

Music Management, Det Jyske Musikkonservatorium, Århus, er en toårig modulbasert videreutdanning på diplomnivå med oppstart januar 2003. Music Management er utformet i samarbeid mellom musikkbransjen, Handelshøyskolen, Kaospilotene og Det Jyske Musikkonservatorium. På lengre sikt tenkes den supplert med en overbyggingsutdanning til master i Music Management. Undervisningen trekker på lærerkrefter fra både musikkbransjen og de nevnte institusjoner, og utdanningen er rettet mot alle deler av musikklivet, så vel rytmisk som klassisk.

Innholdet i utdanningen omfatter mange fag som markedsføring, juss, bedriftsøkonomisk forståelse, musikkespport, dialogisk kommunikasjon og personlig trening, kreativ business design, prosjektledelse, musikkultur, musikkbransjen og praksis. Studiet ønsker å samarbeide med musikk institusjoner i Roskilde, for eksempel Roskilde Festival. Det vil være mulig å opprettholde tilknytning til arbeidsmarkedet mens en gjennomgår utdanningen. Enkeltmoduler i studiet er også åpne for andre enn den faste studentgruppen som følger videreutdanningen. Hver modul blir derfor studiepoeng- og prissatt, som eksempel: Dialogisk kommunikasjon (feb.03) 3 studiepoeng/5000 kr, Musikkbransjen (jan. 03, H-03 og V-04) 9 studiepoeng/4500 kr, Bedriftsøkonomi (start jan .03 og V-04) 6 studiepoeng/5000 kr og Event-markedsføring (start 24. mars 03, V-03 og V-04) 6 studiepoeng/4000 kr. Flere av kursene startet opp våren 2003.

Opptakskrav til videreutdanningen er gymnas i tillegg til minimum to års relevant yrkeserfaring, gjerne fra musikkbransjen (for eksempel spillesteder, platebransjen, kulturhus, booking, forlag, medier) eller fra beslektede bransjer som film, teater, radio, tv. Opptaksprøven arrangeres i form av en workshop som skal identifisere

søkernes personlige kvalifikasjoner og evner både som enkeltpersoner og som del av et dynamisk team.

Musicon Valley, Roskilde, er et nytt dansk bredt sammensatt fondsbasert utviklingselskap som har som målsetting å bygge opp musikk-, innholds- og opplevelsessektoren til et nasjonalt og internasjonalt kraftsenter i Øresundregionen. Målet er å skape et nasjonalt vekstmiljø som igjen skal skape et sterkt kunnskapscenter med fokus på opplevelsesindustrien. Vekstmiljøet skal formidle kontakt og skape nettverk mellom og ut fra regionens forskings- og innovasjonsmiljøer, Roskilde Festival og private virksomheter som lever av å levere løsninger til ulike events. Forskning, produktutvikling og utdanning har høy prioritet, noe som i sin tur kan styrke alle aktører innenfor opplevelsesindustrien. Musicon Valley samarbeider og ønsker å bygge nettverk med relevante virksomheter, institusjoner og organisasjoner i inn- og utland.

JENKA Creative Industries Network, er et nettverksprosjekt, der Musicon Valley i samarbeid med tre nordiske organisasjoner har startet et prosjekt som skal undersøke muligheter for å skape et nordisk nettverk med fokus på utdanning, forskning, innovasjon og finansiering innenfor opplevelses- og kulturindustrien. Roskildemiljøet samarbeider nært med musikkindustrimiljøene i Hultsfred i Sverige og Åbo i Finland i sin nettverksbygging. Fra Norge er Lillehammer Kunnskapspark A/S deltaker. Nettverksprosjektet er støttet av Nordisk Industrifond. JENKA genererer stadig nye ulike nordiske nettverksprosjekter for event- og opplevelsessektoren.

4.3.4 Finland

Arts Management, Sibeliusakademiet, masterstudium, 2-årig heltidsstudium med engelsk som studiespråk. Studieprogrammet skal gi studentene en kombinasjon av analytiske og begrepsmessige kunnskaper som er nødvendige for å utvikle fagfeltet, i tillegg til nødvendige kunnskaper og ferdigheter for å arbeide som manager i en kunst- eller kulturorganisasjon. Programmet er modulbasert. Modulene dekker management og bransjepolitikk i utøvende kunst (musikk, teater, dans), kunnskap om rammeverket for kunstorganisasjoner, finansiering og markedsføring, og bransjespesifikk ledelse. Studentene må levere en godkjent masteroppgave. For å søke opptak ved studiet må søkeren ha bachelor og førstehands erfaring fra utøvende kunst/relaterte områder i tillegg.

Musikkteknologi, Sibeliusakademiet. Målsetting for utdanningsprogrammet er at studenten skal få tilstrekkelig kunnskap til å fungere som musikk- og teknisk ekspert innenfor krevende yrkesoppgaver innen ulike sektorer av musikkteknologi. Studiene i utdanningsprogrammet omfatter et vidt område der musikk og teknologi møtes, som kunstnerisk aktivitet, forskning, pedagogikk og virke som musikkprodusent. Studienes mål er en vitenskapelig avhandling som også kan bygges videre på til musikklicensiat- eller musikkdoktoreksamen.

KULTURO, Centre of Expertice for Cultural Production, Åbo, er et støtte-nettverk og en samarbeidsplattform for utdanningsinstitusjoner, næringsdrivende, industri, og lokale myndigheter i felles satsing på opplevelsesinnhold og events innen kunst og kultur. KULTURO bygger på nærheten til og samarbeidet med de fire universitetene i byen, the University of Turku, Åbo Akademi University, Turku School of Economics and Business Administration og Turku Polytechnic, som

alle har internasjonal anerkjent kompetanse på kulturfeltet. KULTURO ønsker å bidra til at deres felles kompetanse blir gjort tilgjengelig som en samlet ressurs som kan danne grunnlag for utvikling av ny forretningsmessig virksomhet, arbeidsplasser og regional utvikling. Av sentrale initiativ og tiltak kan nevnes etablering av Cultural Cradle, en tverrsektoriell møteplass for innovasjon og nyskaping. Videreutvikling og samordning av utdanningsinstitusjonenes grunn-, videre- og etterutdanninger, og styrking av grunnforskning og anvendt forskning på kunst- og kulturfeltet er et annet satsingsområde.

5. ANBEFALING

5.1 GENERELT OM MULIGHETER OG BEHOV

Prosjektet har avdekket et klart behov for etablering av nye tilbud innenfor et bredt spekter av fagområder i formidlingskjeden mellom utøver og publikum. Sentralt står behovet for opplæring innenfor det vi kan kalle eventmanagement. Som det framgår av figur 2 omfatter eventmanagement i seg selv et bredt spekter av fagområder. For noen av disse fagområdene finnes det høgskoletilbud, - som innenfor økonomi, markedsføring, juss m.m. Ingen av disse tilbudene er imidlertid i nevneverdig grad knyttet opp mot praksisfeltet, og mangler derfor den faglige innretningen som kreves. Mangelen på kobling til praksisfeltet vanskeliggjøres i dag av at fagfolkene på områdene i liten grad finnes ved universitet og høgskoler, men er opptatt med arbeid i praksisfeltet. Det finnes derfor få naturlige koblinger og nettverk mellom utdanningsinstitusjonene og konsert- og festivalarrangører og andre næringsaktører.

Norge er et lite land, og det er usikkert i hvilken grad norske høgskoler og universitet bør etablere nye egne studier. På noen områder vil et nordisk samarbeid være vel så fruktbart. Dette gjelder kanskje spesielt i forhold til management og lys, lyd og teknikk, der det er utviklet gode tilbud både i Sverige og Danmark.

Både rapportene referert i kap. 2 og våre informanter mener at opplæringsbehovet er stort. Det er imidlertid fremdeles noe uklart hvor stort behovet er for kompetansegivende opplæring på høgskolenivå. Det er derfor også vanskelig å kvantifisere interessen for framtidige studietilbud. Høgskoler og universitet forventes heller ikke å fange opp alle de som er interessert i mer kunnskap og kompetanse. Noen behov dekkes antakelig også i framtiden best gjennom organisasjonenes egne tilbud. Disse tilbudene bør imidlertid knyttes sterkere opp mot høgskoler og universitet der dette er naturlig, slik at de som ønsker en formalisering av egne kunnskaper får mulighet til dette. På kort sikt bør det med basis i kompetansereformen også tilbys realkompetansevurdering som grunnlag for formalisering av kunnskap. En slik realkompetansevurdering vil lette arbeidet med å skaffe lærerkrefter og instruktører i forbindelse med utvikling av nye tilbud.

Som påpekt over er de miljøene som arbeider med kompetanseheving på nordisk nivå, ofte knyttet til nettverk der både utdanningsinstitusjoner, næringsinteresser, offentlige aktører, frivillige aktører, festivaler m.fl. er involvert. Det vil være naturlig at utviklingen i Norge også baseres på slike brede nettverk.

Ut fra tilgjengelig materiale er det få miljøer i Norge som peker seg ut som selvskrevne utviklingsområder. Og utfordringene knytter seg da nettopp til å finne områder der det finnes aktive konsert- og festivalarrangører, relevant utdanning på høyere nivå og lokal og regional vilje til næringsutvikling innenfor musikk- og kulturlivet. Ofte pekes det på de store byene i slike sammenhenger, men erfaringene fra de øvrige nordiske landene viser at på dette området er det mindre steder som har lyktes i sin utviklingsstrategi gjennom å forene mange ulike interesser i en felles overbygning. Ut fra vårt materiale er det flere steder i Norge som kunne videreutvikle et slikt konsept, men de fleste mangler en eller flere komponenter. Høgskolen, næringsinteresser og lokale arrangementer på Lillehammer inngår allerede i dag i et nordisk samarbeid, bl.a. knyttet til JENKA prosjektet. Det er spesielt aktivitetene knyttet til film og video som er sentrale på Lillehammer. I vår sammenheng er det imidlertid viktig at det knyttes nære kontakter med musikk-

miljøer. Det er også musikkmiljøene som er hovedsamarbeidspartnerne i de øvrige nordiske landene.

5.2 KRAFTSENTRUM NOTODDEN

Notodden har nylig meldt seg inn i det nordiske samarbeidet i JENKA. Mye ligger til rette for å utvikle nettopp miljøet på Notodden til et senter for opplæringsvirksomhet og næringsutvikling knyttet til det vi kan kalle eventmanagement. Men selv om Notodden peker seg ut som et naturlig sentrum for slik virksomhet, er det naturlig og nødvendig å utvide den geografiske rammen til å inkludere større deler av Telemark og deler av miljøene i Buskerud i samme utviklingsnettverk.

Innenfor en radius på en times bilkjøring finnes det i dette området flere festivaler, konsertarrangører og høgskoler som vil være naturlig å samordne i et felles nettverk. Jazzfestivalen på Kongsberg, Folkemusikkfestivalen i Bø, festivalen Viser ved Kanalen (Telemarkskanalen) og Bluesfestivalen på Notodden er alle store festivaler og dekker til sammen et bredt spekter av den rytmiske musikken. Både på Kongsberg, i Bø og på Notodden arrangeres det gjennom hele året større og mindre konserter innenfor et bredt spekter av sjangrer og musikkuttrykk. Likeledes vil Høgskolen i Buskerud med sin Avdeling for ingeniørutdanning i Kongsberg sammen med kulturstudiene ved Avdeling for allmenne fag i Bø og Avdeling for estetiske fag, folkekultur og lærerutdanning i Notodden/Rauland ved Høgskolen i Telemark dekke vesentlige deler av de fagområdene som er aktuelle for utvikling av studietilbudene som denne rapporten peker på. Disse elementene sammen med Notodden og Kongsbergs fokus på næringsutvikling vil kunne utgjøre et slagkraftig og utviklingsorientert miljø som kan sikre både kvalitetsheving, kompetanseheving og næringsutvikling i området. Dette miljøet vil være sammensatt av samme type aktører som vi finner i Rock City i Sverige og Musicon Valley i Danmark, noe som gjør samarbeidet på nordisk nivå enklere og mer oversiktlig.

Ut fra de prioriteringene som er gjort i Danmark, Sverige og Finland, bør et utviklingsarbeid i Norge konsentreres mot eventmanagement. Dette vil utfylle de opplæringstilbudene som finnes andre steder og gi interesserte studenter mulighet til å velge fag og fagområder i hele Norden dersom de ønsker det.

En vellykket satsing og positiv utvikling rundt miljøene i Telemark og Buskerud vil også aktualisere Notodden som base for et framtidig institutt for norsk populærmusikk. Ut fra de planene vi kjenner til vil et slikt institutt ha fokus på dokumentasjon, formidling, forskning og undervisning, noe som vil sammenfalle godt med de aktivitetene som kan utvikles på Notodden.

5.3 MULIGE LØSNINGER

5.3.1 Start med enkle moduler

Omleggingen av det norske utdanningssystemet med kortere og mer målrettede studier der studentene både kan velge ferdig opplagte studieløp og lage sine egne, gjør at utviklingen av nye studietilbud i størst mulig grad bør modulbaseres. Modulene bør dekke de viktigste temaene for arbeidet med større arrangement og gi rom for fordypning innenfor mer bransjerelaterte problemstillinger. Vi anbefaler i denne sammenheng å ta utgangspunkt i temaområdene i figur 2.

Det vil være mulig å starte opplæring innenfor fag som økonomi, juss, markedsføring og sikkerhet ettersom disse tilbudene kan etableres uten for mye forarbeid. Denne type moduler kan utvikles innenfor eksisterende studietilbud, men målrettes mot arbeidet med større arrangementer gjennom kobling til praksisfeltet både i eksempler, prosjektarbeid og praksisperioder. Musikkmiljøet i Buskerud og Telemark har allerede i dag svært gode praksismuligheter.

Noen studenter vil ha problemer med å følge studiene på full tid. Det bør derfor legges til rette for å gjennomføre studier på deltid og noe av undervisningen bør kunne gjennomføres som nettbasert undervisning.

En utfordring i det videre arbeidet vil være å sikre gode tilbud også til dem som ikke primært er opptatt av kompetansegivende tilbud. Dette kan løses ved at modulene tilbys som åpne kurs der den enkelte selv kan bestemme om de også vil framstille seg for evaluering og eksamen.

Ettersom det er snakk om både å målrette eksisterende studietilbud og utvikling av nye tilbud, vil vi anbefale at en i det videre arbeidet starter med å utvikle noen aktuelle moduler. Disse modulene bør i første omgang tilbys som enkeltstående tilbud, men legges opp på en måte som gjør det mulig å sette dem sammen til en helhet etter hvert som det avtegner seg naturlige rammer rundt et bachelorstudium med fokus på eventmanagement. Vi anbefaler at modulene utarbeides av festival- og konsertarrangørene, høgskolemiljøene og sentrale interesseorganisasjoner i et nært samarbeid.

5.3.2 Utnytt eksisterende kompetanse

Faglig spesialkompetanse på dette området finnes i dag i praksisfeltet i miljøet rundt festivaler og konsertarrangører, i ubetydelig grad ved høgskoler og universiteter. Instruktører og lærerkrefter må derfor hentes i praksisfeltet, noe som gjør det nødvendig å kvalifisere disse for opplæring og undervisning i utdanningssystemet. Det blir derfor viktig å se hvordan den enkeltes realkompetanse kan verdsettes og formaliseres, og hvordan en gjennom praksisperioder og prosjektoppgaver kan sikre at deres kunnskaper kommer studentene til gode.

5.3.3 Framtidsperspektiv

Denne utredningen har vurdert behovet for nye opplæringstilbud på høyere nivå. Som det framgår andre steder i rapporten, er opplæring i musikk et langsiktig prosjekt der høgskolestudier er siste steg på en lang stige. Dette vil også være tilfelle for noen av de fagområdene som sikrer god formidling mellom utøver og publikum. Både fritidsmusikklivet, musikk- og kulturskolene, videregående skoler og andre aktører er viktige samarbeidspartnere her, så lenge formidling av levende musikk har så stor bredde og aktivitet som i dag. Det er derfor viktig at utdanningen på alle nivå tar hensyn til at formidlingen ikke er vellykket før publikum har fått en god opplevelse. Som det framgår av rapporten kreves det mye kunnskap for at dette skal lykkes, mer kunnskap enn det som tilbys i dagens utdanningstilbud. Barn og unge er allerede godt vant med teknikk og nye medier, men de mangler nødvendig kunnskap for å bruke disse hjelpemidlene i en formidlingssituasjon. Det er likevel slik at mange ungdommer i dag har større kunnskaper enn

lærerne i både grunnskole, kulturskoler, videregående skoler og i noen tilfeller også på høgskolenivå. Slik bør det ikke være i framtiden.

5.4 KONKLUSJON

- Det anbefales at EBS tar kontakt med Høgskolen i Telemark og Høgskolen i Buskerud, Avdeling for ingeniørutdanning, Kongsberg, med tanke på å inngå et utdannings samarbeid der høgskolemiljøene knyttes sammen med konsert- og festivalarrangører i begge fylkene og med miljøer som driver næringsutvikling i området.
- Det anbefales at det med basis i dette nettverket utvikles modulbaserte studietilbud innenfor temaområdene i figur 2 og at en starter med generelle temaområder som økonomi, ledelse, markedsføring, juss, arrangementsikkerhet og lignende.
- Modulene tilrettelegges for både fulltidsstudenter og deltidsstudenter. Det er ønskelig at deler av undervisningen kan være nettbasert.
- Modulene må utvikles slik at det sikrer god kontakt mellom teori og praksis. Studietilbudene bør være helt eller delvis åpne for alle interesserte.
- Sentrale ressurspersoner i praksisfeltet må kvalifiseres som lærere, instruktører og veiledere i studietilbudene.

6. REFERANSER

- Dominic Power (2003): *Behind the music. Profiting from Sound: A Systems Approach to the Dynamics of the Nordic Music Industry*. Nordisk industrifond.
- Fra vugge til podium. Den faglige organiseringen av musikkutdanningen*. Innstilling fra et utvalg oppnevnt av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, 1999.
- Gripsrud, J. (red.) (2002): *Populærmusikken i kulturpolitikken*. Rapport nr. 30, Norsk kulturråd.
- Inst. S. nr 337 om St.meld. nr 27 (2000 - 2001), *Gjør din plikt – Krev din rett*.
- JENKA Creative Industries Network (2003)*, Prospect, Musicon Valley, Roskilde.
- Langdalen, J. (2002): *Musikkliv og musikkpolitikk. En utredning om musikkensembelene i Norge*. Rapport nr. 31, Norsk kulturråd.
- Læreplan for grunnskolen (L97) (1996)*, Kirke-, utdannings og forskningsdepartementet.
- Norsk musikkråd (2003): *Fra kjeller til festival. Sluttrapport del 1*.
- Norsk musikkråd/Rikskonsertene (1997): *Musiker, Marked, Konserter, Konsum*.
- Norsk musikkråd (1995): *Arrangørutvikling*, Arbeidsdokument fra programkomité 3.
- NOU 2003: 16: *I første rekke. Forsterket kvalitet i en grunnopplæring for alle*.
- St.meld. nr. 38 (2002 - 2003) *Den kulturelle skolesekken*.
- St.meld. nr. 39 (2002-2003) *Ei blott til lyst – Om kunst og kultur i og i tilknytning til grunnskolen*.
- St.meld.nr 27 (2000 - 2001) *Gjør din plikt - Krev din rett: Kvalitätsreformen av høyere utdanning*.

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.